

OCENA DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WARMII i MAZUR

**za rok
2021**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
SIEĆ, ZASOBY, DOSTĘP, INFRASTRUKTURA	6
SIEĆ	6
ZBIORY	9
Zbiory specjalne	11
Czasopisma bieżące	12
PRACOWNICY	13
PŁACE	14
INFRASTRUKTURA	14
KOMPUTERYZACJA	15
WYKORZYSTANIE USŁUG, WYDAJNOŚĆ I EFEKTYWNOŚĆ	17
CZYTELNICY	18
AKTYWNOŚĆ i UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW BIBLIOTECZNYCH	20
WYKORZYSTANIE INNYCH USŁUG BIBLIOTECZNYCH	22
POTENCJAŁ i ROZWÓJ	22
USŁUGI SIECIOWE I INTERAKTYWNE	22
PODNOŚZENIE KOMPETENCJI PRACOWNIKÓW	26
BIBLIOTEKI JAKO MIEJSCA AKTYWNOŚCI RÓŻNYCH GRUP UŻYTKOWNIKÓW I PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ	27
POZYSKIWANIE ŚRODKÓW POZABUDŻETOWYCH	36

WPROWADZENIE

Rok 2020 w bibliotekach publicznych województwa warmińsko-mazurskiego upłynął pod znakiem zmagania się z obostrzeniami wprowadzanymi w związku z pandemią Covid-19. W sprawozdaniach z tego okresu dość często pojawiały się relacje świadczące o poczuciu zagrożenia i niepewności co do dalszego rozwoju sytuacji. Niepewność towarzyszyła też planowaniu i realizacji kolejnych działań.

W 2021 r. pandemia nie była już zjawiskiem nowym. Biblioteki radziły sobie z kolejnymi zmianami sytuacji, wprowadzaniem i znoszeniem specjalnych obostrzeń, dostosowały też swoje usługi do nowych warunków. Dominowało podejście pragmatyczne i pomimo różnych ograniczeń, stopniowa, konsekwentna realizacja codziennych zadań i wytyczonych wcześniej celów. W efekcie, w rocznych sprawozdaniach z działalności częściej zwracano uwagę na osiągnięcia i sukcesy niż na pojawiające się przeszkody utrudniające lub nawet uniemożliwiające „normalne” funkcjonowanie.

Potwierdzają to wypowiedzi przedstawicieli bibliotek, z których wynika, że pomimo panującej pandemii ich instytucje skutecznie realizowały zamierzone cele (42,86%), czemu towarzyszyło m.in. zachowanie dotychczasowych wskaźników czytelnictwa na niezmiennym poziomie. Spora grupa bibliotek informowała też o stopniowym odzyskiwaniu czytelników (43,7%).

W 2021 r. z usług 290 bibliotek publicznych i filii województwa warmińsko-mazurskiego skorzystało ogółem 163 402 mieszkańców regionu (10,54%). W stosunku do roku poprzedniego oznaczało to spadek o 9 312 osób, co stanowiło 5,39%. Użytkownicy bibliotek skorzystali z 3 507 864 jednostek ewidencyjnych zbiorów (+4,37%) i zasięgnęli 324 868 informacji (-4,85%). Do bibliotek w regionie wpłynęło w ciągu roku 184 398 j. ew., a zbiory ogółem liczyły 4 180 043 j. ew. (2,96 j. ew. w przeliczeniu na statystycznego mieszkańca). Wskaźnik obrotu zbiorów, czyli stosunek posiadanych zasobów do całkowitej liczby ich wypożyczeń wyniósł w 0,84 (przy wartości 0,79 w roku poprzednim).

Wśród najważniejszych celów zrealizowanych w tym okresie wymieniano poszerzenie i urozmaicenie oferty poprzez zakup nowości wydawniczych (19,33%), w tym dostęp do zbiorów elektronicznych, oferowanych przez komercyjne serwisy internetowe (10,08%). Nieco większą niż rok wcześniej uwagę przywiązywano do promocji czytelnictwa (19,33%). Dostrzegane dość często ograniczenia (39,5%) nie wpływały już znacząco na uczestnictwo bibliotek w ogólnopolskich akcjach, projektach i inicjatywach, takich jak np. Narodowe Czytanie, Noc Bibliotek, Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania Dzieciom, Międzynarodowy Dzień Postaci z Bajek, Tydzień Bibliotek (21%). Biblioteki chwaliły się też uczestnictwem w kampanii społecznej Instytutu Książki „Mała książka – Wielki człowiek” (16,8%). W ramach promocji czytelnictwa organizowano też spotkania autorskie (5,88%). W części bibliotek

(26%) podjęto działania związane z modernizacją, estetyzacją lub poprawą infrastruktury, w tym technicznej. Jako źródła pozyskania dotacji na ten cel wymieniano m.in. program „Kraszewski. Komputery dla bibliotek” (10,92%) oraz „Sieć na kulturę” (1,68%). Biblioteki realizowały również w tym czasie zadania związane z wdrażaniem automatyzacji procesów bibliotecznych i nowych technologii (11,76%), w tym uzupełnianiem i uruchamianiem katalogów online (9,24%). W 5,88% placówek zaplanowano na ten rok selekcję zbiorów. Wiele instytucji postawiło w tym okresie na działania związane z utrzymaniem relacji z czytelnikami i budowaniem pozytywnego wizerunku w swoim otoczeniu (21%). Nie zaprzestano przy tym promocji czytelnictwa (13,4%) i w miarę możliwości kontynuowano uczestnictwo w ogólnopolskich akcjach, projektach i inicjatywach, takich jak np. „Mała książka – Wielki człowiek”, Noc bibliotek czy Narodowe czytanie (18,5%). Biblioteki dbały również o poszerzenie i urozmaicenie własnej oferty poprzez zakup nowości wydawniczych (17,6%). W części bibliotek podjęto działania związane z modernizacją, estetyzacją lub poprawą infrastruktury, w tym technicznej (21%), a także z wdrażaniem automatyzacji procesów bibliotecznych i nowych technologii, w tym uzupełnianiem i uruchamianiem katalogów online (16%). W 8,4% placówek zajęto się także selekcją zbiorów.

Wśród innych ważnych zamierzeń zrealizowanych w 2021 r. przez biblioteki znalazły się m.in.:

- ◆ **GBP w Galinach:** podjęcie współpracy z Bartoszycką Grupą Literacką "Barcja";
- ◆ **GBP w Barcianach:** pozyskanie dofinansowania na modernizację i wyposażenie biblioteki ze środków MKiDN w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0, Priorytet 2 „Infrastruktura Bibliotek 2021–2025”;
- ◆ **MBP w Bartoszcach:** zakończenie rozpoczętej we wrześniu 2019 roku inwestycji: "Remont i modernizacja wraz z wyposażeniem Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bartoszcach" i oddanie do użytku kompleksowo zmodernizowanego budynku biblioteki głównej;
- ◆ **MBP w Biskupcu:** zorganizowanie obchodów 75-lecia biblioteki, którym towarzyszyły liczne wydarzenia, m.in. konkursy, imprezy okolicznościowe, spotkania, publikacje w Biuletynie Informacyjnym Urzędu Miejskiego;
- ◆ **BPG Braniewo:** zorganizowanie 30. Przeglądu Ruchu Scenicznego Dzieci i Młodzieży we współpracy z Klubem Wojskowym 9. Brygady Kawalerii Pancernej w Braniewie;
- ◆ **MBP w Działdowie:** opracowanie nowej Strategii Rozwoju Miejskiej Biblioteki Publicznej w Działdowie na lata 2021-2026, a także pozyskanie środków MKiDN na realizację dwóch projektów: "(Nie)Zwykła Biblioteka" oraz "Biblioteka na Twoją miarę";
- ◆ **Biblioteka Elbląska:** realizację projektów: inwestycyjnego „Biblioteka Twórczego Człowieka „Warsztaty kultury” (Program MKiDN: Infrastruktura kultury), z zakresu promocji zbiorów zabytkowych „Świat natury wyobraźni dawnych elblązan. Wystawa

historyczna – przyrodnicza”, a także projektów animujących kulturę i czytelnictwo: „Książki dobrych myśli – KsiążkoTerapia”, „Naturalnie z książką”, Cykl spotkań autorskich promujących czytelnictwo i literaturę #CzytELnia, „Letnia czytelnia”;

- ◆ **GBP w Komorowie Żuławskim:** realizację projektu z zakresu animacji czytelnictwa „Biblioteka - tu się dzieje!”, dofinansowanego z programu „Partnerstwo dla książki 2021”;
- ◆ **MBP w Ełku:** zorganizowanie kolejnej edycji Festiwalu Literackiego „Ełk będzie czytane”;
- ◆ **BP w Gołdapi:** realizację projektu popularyzującego postać Bronisława Piłsudskiego "Król końca świat mało nam znany w Japonii zaś podziwiany" oraz wydanie "Gołdapskiej Teki Historycznej" w związku z obchodami jubileuszu 450-lecia nadania praw miejskich Gołdapi;
- ◆ **MBP w Iławie:** realizację dwóch dużych projektów edukacyjno-animacyjnych: „Sztuka na poMOC. Kaligrafia i arteterapia dla dzieci” oraz „Dialog w działaniu” - cykl szkoleń i warsztatów dla bibliotekarzy, partnerów oraz lokalnej społeczności;
- ◆ **GBP w Jedwabnie:** realizację projektu dla młodzieży, dofinansowanego ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu „Równać Szanse”;
- ◆ **MBP w Morągu:** utrzymanie wskaźników Certyfikatu Biblioteka+, który obejmuje wszystkie obszary działalności instytucji, zarówno dotyczące zbiorów, użytkowników jak i kontekstu społecznego, infrastruktury teleinformatycznej oraz kadry;
- ◆ **MBP w Nowym Mieście Lubawskim:** utworzenie Archiwum Historii Lokalnej;
- ◆ **MBP w Olsztynie:** zrealizowanie wspólnie ze Stowarzyszeniem Przyjaciół Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie dwóch projektów: wydanie książki Aleksandry Dobies pt. „Uroczysko” oraz stworzenie na budynku Przedszkola nr 6, przy ul. Pieniężnego 3A w Olsztynie, muralu pn. „Atlantyda Północy”;
- ◆ **CKiBM w Ornecie:** pozyskanie środków na doposażenie biblioteki oraz rozpoczęcie realizacji projektu „Bractwo Książ” dofinansowanego ze środków MKiDN;
- ◆ **MBP w Pasymiu:** otwarcie Działu Regionalnego i Dokumentacji Życia Społecznego;
- ◆ **GBP w Pozezdrzu:** realizację projektu „Nasze ogrodowe inspiracje” dofinansowanego ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu „Równać Szanse” oraz rekonstrukcję rzeźb ustawionych na "Szlaku mazurskich legend i opowieści”;
- ◆ **BPG w Rychlikach:** kontynuowanie realizacji cyklu "Mieszkańcy z pasją" i organizację imprez plenerowych promujących czytelnictwo;
- ◆ **RPEKiT w Rynie:** wdrożenie systemu elektronicznej obsługi czytelnika;
- ◆ **BCliKG Stare Juchy:** realizację projektu „Fire Team” dofinansowanego ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu „Równać Szanse”;
- ◆ **MBP w Szczytnie:** realizację projektów: „Z biblioteki do sieci”, „Sieć na kulturę w podregionie olsztyńskim” oraz organizację gry miejskiej „WzNOCnij się z biblioteką”;
- ◆ **GBP w Wilczętach:** udział w projekcie „Sieć na kulturę w podregionie elbląskim”.

W ramach ważnych celów bibliotek w regionie znalazło się także uruchomienie na swoim terenie punktów bibliotecznych w świetlicach wiejskich: **GBP w Banie Mazurskie** – 1 punkt, **MGBP w Białej Piskiej** - 1 punkt, **MBP w Iławie** – 1 punkt, **GBP w Dywitach** – 4 punkty, **BPGK w Czernikach** – 8 punktów. BPGK w Czernikach otworzyła również jeden punkt w siedzibie Koła Gospodyń Wiejskich w Karolewie oraz mobilny punkt biblioteczny nad jeziorem Mój (w sezonie wakacyjnym). Z kolei GBP w Dywitach otworzyła specjalny punkt biblioteczny w nowo wyremontowanej Izbie Pamięci Marii Zientary Malewskiej w Brąswaldzie, a także wznowiła działalność zamkniętej przez ostatni rok filii bibliotecznej w Sętalu. Otwarcie i urządzenie nowo otwartych filii mocno angażowało również pracowników **GBP w Wilkasach** i **MBP w Kętrzynie**.

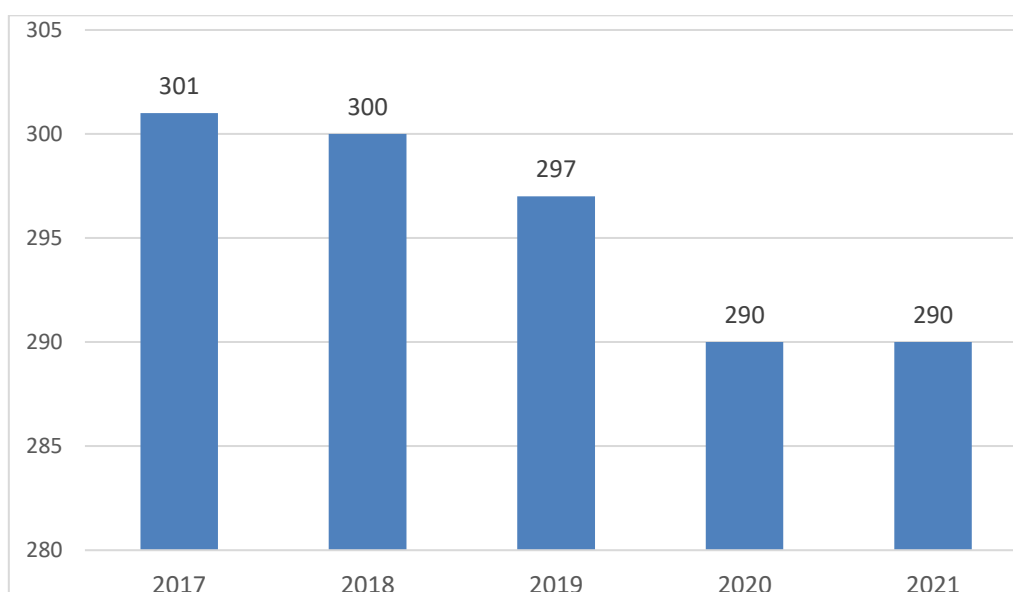
SIEĆ, ZASOBY, DOSTĘP, INFRASTRUKTURA

SIEĆ

W roku 2021 sieć bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego liczyła 290 placówek (126 bibliotek i 164 filii), z czego 85 zlokalizowanych było w mieście, a 205 na wsi (zob. wykres nr 1). O 5 zwiększyła się liczba prowadzonych na terenie województwa punktów bibliotecznych (z 87 w roku 2020 do 92 w roku 2021).

Wykres nr 1

Liczba bibliotek i filii w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2017-2021

Wg stanu na dzień 31.12.2021 r. nieczynnych było 7 placówek:

- ◆ Filia w Żabinie GBP w Baniach Mazurskich – nieczynna od 1.10.2013 r. ze względu na lokalizację w złych warunkach w zlikwidowanej Szkole Podstawowej;
- ◆ Filia nr 4 Biblioteki Elbląskiej – ze względu na modernizację lokalu, która zakończyła się w 2022 r.;
- ◆ Filia w Wołownie GBP w Jonkowie – w trakcie likwidacji (na skutek wypowiedzenia użyczenia pomieszczenia w lokalu osoby prywatnej);
- ◆ Filia w Waplewie MBP w Olsztynku – zawieszona ze względów pandemicznych, mieści się w budynku szkoły;
- ◆ Filie w Hejdyku (zawieszona z dniem 21.08.2015 r.) i Jeżach (zawieszona od 1.07.2016 r.) MGBP w Piszcu – na skutek wypowiedzenia użyczenia pomieszczeń przez szkoły podstawowe w poszczególnych miejscowościach;
- ◆ Filia w Chruścielu GBP w Płoskini – zawieszona ze względu na zmiany kadrowe w instytucji.

Według danych posiadanych przez WBP w Olsztynie wszystkie biblioteki lub instytucje, w strukturze których funkcjonują, posiadają status instytucji kultury. Wszystkie jednostki administracyjne stopnia gminnego w województwie warmińsko-mazurskim wywiązują się z zadania prowadzenia biblioteki publicznej. W gminie wiejskiej Łława nadal wszystkie placówki mają status równorzędnych bibliotek i działają w strukturze domu kultury. Podobnie jest w gminie wiejskiej Nowe Miasto Lubawskie, gdzie efektem włączenia GBP w Gwiżdżinach do struktur ośrodka kultury w 2014 r. była utrata przez nią statusu biblioteki głównej. Biblioteki i filie w tej gminie mają obecnie status równorzędny. W gminie Miłakowo przekazano zarządzanie ośrodkiem kultury, wraz z funkcjonującą w jego strukturach biblioteką, firmie prywatnej. Jest to pierwszy taki przypadek w województwie warmińsko-mazurskim.

W 2021 r. mieszkańcy 39 gmin (34% ogółu) byli obsługiwani przez biblioteki połączone z domami kultury. Dodatkowo, 6 placówek działało jako biblioteki publiczno-szkolne (-4) i 2 jako publiczno-szpitalne - były to filie biblioteczne MBP w Biskupcu oraz MBP w Działdowie.

W omawianym okresie biblioteki publiczne w regionie prowadziły 92 punkty biblioteczne (utworzono 17 punktów, zlikwidowano 12). Nowe punkty często tworzone były w świetlicach wiejskich. W większości przypadków powodem zawieszania ich działalności był problem ze znalezieniem osoby odpowiedzialnej za ich obsługę oraz brak odpowiedniego lokalu.

Obowiązek ustawy polegający na konieczności organizowania i prowadzenia **powiatowej biblioteki publicznej** realizowało w 2021 r. 21 powiatów województwa warmińsko-mazurskiego (19 powiatów ziemskich i 2 grodzkie). Były to:

- biblioteki stopnia powiatowego w miastach grodzkich – 2 (Olsztyn, Elbląg);

- biblioteki stopnia powiatowego w miastach w powiatach ziemskich – 2 (Ostróda, Kętrzyn);
- biblioteki, którym zostały powierzone zadania ponadlokalne:
  - miejskie – 11 bibliotek (Bartoszyce, Braniewo, Działdowo, Elbląg¹, Ełk, Giżycko, Iława, Lidzbark Warmiński, Mrągowo, Nowe Miasto Lubawskie, Szczytno);
  - miejsko-gminne – 6 bibliotek (Gołdap, Nidzica, Olecko, Pasłęk², Ruciane Nida, Węgorzewo).

Powiat olsztyński ziemski realizuje zadania biblioteki powiatowej w formie projektu pod nazwą Wirtualna Powiatowa Biblioteka Publiczna. W ramach powyższego projektu zadania ponadlokalne powierzono 11 bibliotekom działającym na terenie powiatu.

W 2021 r. pełnienie zadań powiatowych w powiecie piskim powierzono Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej w Orzyszu. Porozumienie w tej sprawie, pomiędzy władzami powiatu oraz władzami gminy Orzysz, zostało podpisane 15 lutego 2021 r. i miało obowiązywać do 31 grudnia. Biblioteka nie uczestniczyła w negocjowaniu zapisów porozumienia z przedstawicielami władz powiatu natomiast miała wpływ na przygotowanie rocznego planu pracy i sposobu wydatkowania dotacji.

Na realizację zadań biblioteki powiatowej starostwa przekazywały bibliotekom pełniącym tę funkcję kwoty od 9000 zł (powiat nowomiejski) do 85 000 zł (powiat iławski). W 2021 r. wysokość przekazywanych dotacji nie zmieniła się znacznie w porównaniu z rokiem poprzedzającym. Odnotowano zwiększenie przez właściwe starostwa dotacji: o niecały tysiąc zł w powiecie działdowskim, o 5 000 zł w powiecie iławskim, o 1 000 zł w węgorzewskim, o 2 000 zł w nowomiejskim, o 5 000 zł w nidzickim. Największe zmiany w stosunku do roku 2020 i jednocześnie największe środki na działalność biblioteki powiatowej wykazywane są w powiatach, które utrzymują biblioteki powiatowe jako odrębne jednostki organizacyjne. W powiecie kętrzyńskim zaplanowano kwotę 229 040 zł. Z tego wykorzystano 170 453 zł ze względu na zmniejszanie kosztów utrzymania instytucji przez organizatora oraz niewykorzystanie części środków z funduszu płac (absencja pracownicy ze względu na urlop macierzyński i wychowawczy). W powiecie ostródzkim na działalność biblioteki powiatowej przeznaczono 194 000 zł (o 114 000 zł więcej niż w roku poprzednim). Powiat olsztyński ziemski, na mocy porozumienia z dn. 25.05.2012 r., realizował zadania biblioteki powiatowej w formie projektu pod nazwą Wirtualna Powiatowa Biblioteka Publiczna. W efekcie jego realizacji, w 2021 r. przekazano 11 samorządom powiatu olsztyńskiego dotacje w kwotach po 3000 zł dla każdej biblioteki gminy wiejskiej oraz po 4216 zł dla każdej biblioteki gminy miejsko-wiejskiej (ogółem 39 080 zł). Powiat piski powierzył w tym roku pełnienie zadań powiatowych MGBP w Orzyszu i przyznał jej wsparcie w kwocie 22 000 złotych.

¹ W powiecie elbląskim ziemskim dla części powiatu zadania realizuje Biblioteka Elbląska (gmina Tolkmicko, Milejewo, Elbląg, Gronowo Elbląskie, Markusy, Młynary), dla drugiej części zaś Biblioteka Publiczna w Pasłęku (gmina Pasłęk, Rychliki, Godkowo).

² Patrz przypis 2.

W ramach otrzymanych środków struktura wydatków była podobna do lat poprzednich. Poszczególne placówki wykorzystywały je na płać (41,12%), zakup zbiorów (21,46%), zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania (4,58%), działalność kulturalną (w tym na spotkania autorskie (3,76%), szkolenia (3,11%). Wśród pozostałych kategorii (25,96%) wymieniano m.in. delegacje, nagrody oraz różnego rodzaju opłaty, w tym: pocztowe, telefoniczne, za prenumeratę czasopism, korzystanie z łącz internetowych, usług informatycznych czy programu MAK+. Część placówek w ramach dotacji zapewniała dostęp do zbiorów elektronicznych bibliotekom ze swojego powiatu. W 2021 roku były to: MBP w Działdowie, MBP w Giżycku, MBP w Iławie, MBP w Lidzbarku Warmińskim, BM w Mrągowie i MGBP w Nidzicy.

Wzorem lat wcześniejszych, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie aktywnie wspierała biblioteki realizujące zadania powiatowe. W tym celu kontynuowała m.in. działania w ramach ogólnopolskiego projektu Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego „Nie siedź – sieciuj!”. W ramach projektu:

- w dniu 17.02.2021 r. zorganizowano czwartą edycję „Forum bibliotek powiatowych i pełniących zadania powiatowe”, które służyło wymianie doświadczeń oraz stanowiło platformę wzajemnej inspiracji dla bibliotek wykonujących zadania ponadlokalne;
- przeprowadzono 7 spotkań online na platformie ZOOM i jedno spotkanie wyjazdowe w Guzowym Piecu, połączone ze szkoleniem z zakresu motywowania pracowników w realiach pandemii;
- prowadzono prace nad rozwojem platformy wydarzeń dla bibliotek publicznych województwa – do obsługi platformy przeszkolono osoby delegowane z poszczególnych bibliotek powiatowych lub pełniących zadania powiatowe.

Wsparcie powiatów przez WBP w Olsztynie obejmowało również indywidualne szkolenia bibliotekarzy (w siedzibie oraz online) dotyczące tworzenia „Bibliografii Warmii i Mazur” oraz metadanych w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Cyfrowej.

ZBIORY

Liczba zbiorów znajdujących się w bibliotekach publicznych województwa warmińsko-mazurskiego na koniec 2021 r. wynosiła 4 180 043 j. ew. (mniej w stosunku do roku poprzedniego o 69 175 j. ew.). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców uzyskano wartość 2963 j. ew.

W strukturze zbiorów można było wyodrębnić:

- ◆ wydawnictwa zwarte – 3 879 492 wol. (-49 846 wol. w stosunku do roku 2020),
- ◆ czasopisma oprawne – 40 876 wol. (+822),
- ◆ zbiory specjalne – 259 675 j. ew. (-20 151),

w tym:

- audiowizualne – 134 384 j. ew. (+6 104),
- dokumenty elektroniczne – 14 122 j. ew. (+2 639).

Wydatki na zbiory biblioteczne w przeliczeniu na jednego mieszkańca województwa wyniosły średnio 2,86 zł.

Głównym źródłem funduszy na zakup nowości były dotacje organizatorów bibliotek – stanowiły one 74,35% (+0,71%) całości zakupu. Drugim istotnym źródłem finansowania była dotacja MKiDN w ramach Programu Wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0” Priorytet 1 Poprawa oferty bibliotek publicznych Kierunek interwencji 1.1. Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych. Środki z programu otrzymało 114 ze 119 placówek w regionie, na łączną kwotę 1 034 858 zł. Wkład własny bibliotek zależny był od poziomu zamożności gmin.

Bibliotekarze starali się realizować zakup nowości wydawniczych na poziomie zadowalającym użytkowników, uwzględniając ich potrzeby, które rozpoznawali najczęściej poprzez indywidualną rozmowę z czytelnikiem (67,23% bibliotek), monitorowanie stopnia wykorzystania własnego księgozbioru, rynku wydawniczego, trendów czytelniczych (23,53%), a także propozycje zawarte w dezyderatach, książkach życzeń i sugestiach przekazywanych lub przesyłanych za pośrednictwem różnych kanałów komunikowania się z placówką (44,54%). Niektóre placówki umożliwiły zgłaszanie propozycji zakupu nowości na swoich stronach internetowych lub fanpage’ach na Facebooku. Źródłami informacji nt. preferencji czytelniczych były również blogi literackie i fora czytelnicze oraz inne źródła internetowe (11,6%). Spora grupa pracowników bibliotek (23,53%) skorzystała przy tej okazji z metody badań sondażowych i przeprowadziła wśród swoich użytkowników badania ankietowe lub wywiady. Ponad połowa instytucji (50,42%) przeprowadziła analizę preferencji czytelniczych w oparciu o dwa lub więcej sposobów pozyskiwania informacji.

Księgozbiory bibliotek (wydawnictwa zwarte i czasopisma oprawne) w województwie warmińsko-mazurskim liczyły w 2021 r. łącznie 3 920 368 wol. (-49 024). Struktura tego zasobu w niewielkim stopniu odbiegała od lat poprzednich i kształtowała się następująco:

- ◆ literatura piękna dla dorosłych – 42% (-0,2%),
- ◆ literatura piękna dla dzieci – 26% (-0,4%),
- ◆ literatura popularnonaukowa – 32% (-0,5%).

Zsumowany księgozbiór bibliotek publicznych regionu pozwala wyliczyć szereg wskaźników dodatkowych. Na przykład, statystyczny mieszkaniec województwa miał do dyspozycji w minionym roku 2,96 wol. (-0,03) księgozbioru, natomiast na jednego czytelnika przypadało 28,11 wol. (+1,06).

Ogółem do bibliotek publicznych wpłynęło w tym czasie 158 116 wol. (+0,01%), w tym 156 625 (-0,43%) wol. książek i 1491 (+53,45%) wol. czasopism oprawnych. Księgozbiory biblioteczne wzbogaciły się tym samym o 3,98%. Zdecydowana większość nabytków w tej kategorii pochodziła z zakupu (81,91%). Łącznie pozyskano w ten sposób 128 304 wol. książek za kwotę 3 170 429 zł.

Wskaźnik zakupu książek na 100 mieszkańców pozostał w regionie na takim samym poziomie jak w roku 2020 i wyniósł 9 woluminów. Stosunkowo wysokie wskaźniki w przeliczeniu na 100 mieszkańców uzyskały: Banie Mazurskie (25 wol.), Jedwabno (26), Kiwity (23), Lelkowo (23), Lubomino (26), Łukta (22), Rychliki (22) oraz Stare Juchy (21). Z kolei najniższy wskaźnik uzyskały: Bartoszyce gmina wiejska (2), Biała Piska (4), Orneta (4), Wieliczki (4). W gminie Płoskinia w analizowanym okresie w ogóle nie dokonano zakupów książek. W porównaniu z rokiem 2020 zarówno wyższy, jak i niższy wskaźnik zakupu w równym stopniu uzyskano w 36,13% gmin. W pozostałych przypadkach wartości te pozostały bez zmian.

Wzorem lat poprzednich w strukturze zakupów nowości wydawniczych dominowała literatura piękna dla dorosłych (wzrost o 505 wol. w stosunku do 2020 r.), nieco rzadziej w stosunku do roku poprzedniego kupowano pozycje z literatury pięknej dla dzieci (-1001 wol.) oraz publikacje z zakresu literatury popularnonaukowej (-1947 wol.). Procentowy udział poszczególnych kategorii w zakupach księgozbioru wyniósł odpowiednio 58,49%, 28,56% i 12,95%.

Zbiory specjalne

W 2021 r. we wszystkich bibliotekach publicznych województwa warmińsko-mazurskiego znajdowało się łącznie 259 675 j. ew. zbiorów specjalnych (-20 151). Stanowiło to 6,21% ogółu posiadanych zbiorów. Z analizy zmian w poszczególnych kolekcjach wynika, że w tym okresie pozyskano 26 282 j. ew., przy czym z zakupów pochodziło 7 025 j. ew. (5 313 j. ew. ze środków organizatora i 1 364 j. ew. z dotacji MKiDN). Znaczna część zbiorów specjalnych w regionie znajdowała się w zasobach placówek zlokalizowanych w największych miastach – w Olsztynie (49,31%) oraz w Elblągu (15,81%). W dalszym ciągu w 26 gminach nie podjęto działań w celu stworzenia takich kolekcji.

W strukturze zbiorów specjalnych dominowały zbiory audiowizualne. Stanowiły one 51,75% całości (134 384 j. ew.). Co więcej, w stosunku do roku poprzedniego odnotowano wzrost ich liczby o 7540 j. ew. czyli o 5,88%. Z kolei w zbiorach audiowizualnych najbardziej popularną kategorią były audiobooki, które stanowiły 38,69% (51 996 j. ew.). I w tym przypadku odnotowano wzrost – o 4947 j. ew., czyli o 10,42%.

Czasopisma bieżące

W 2021 r. wyraźnie zmniejszyła się liczba posiadanych przez biblioteki w regionie czasopism bieżących – o 552 tytuły (-21,03%). Tendencję spadkową, którą obserwowano od kilku lat, wzmocniły dodatkowo obostrzenia wprowadzane w związku z ogłoszonym w kraju stanem pandemii. W niektórych bibliotekach podejmowano wówczas decyzje o zawieszeniu zakupów czasopism bieżących w związku z koniecznością okresowego zamykania czytelni.

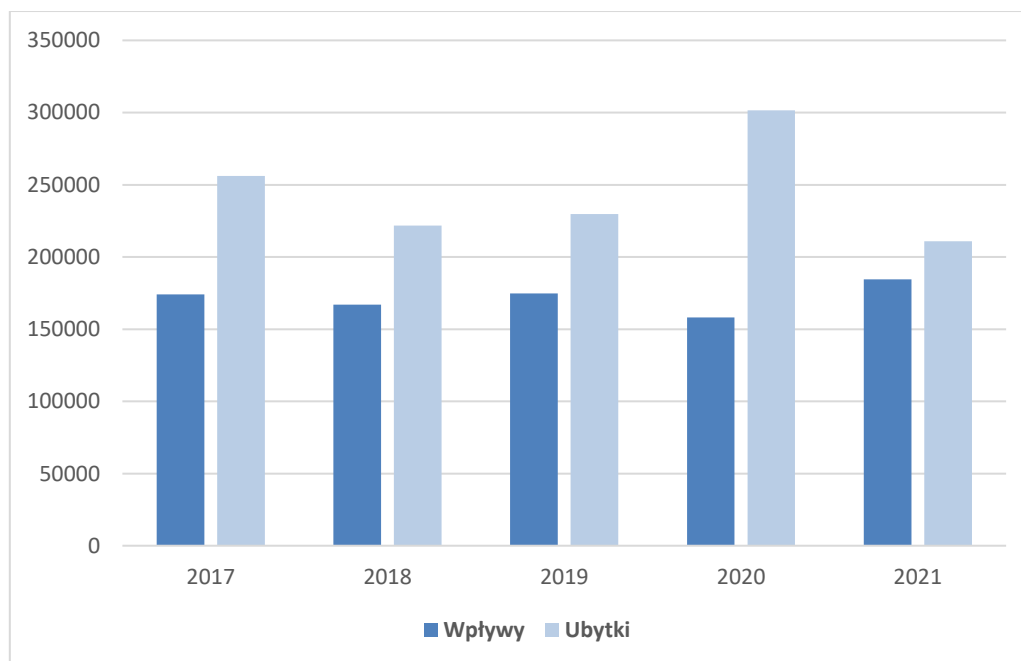
Ogółem do wszystkich placówek wpłynęło w tym czasie 2064 tytułów (1,46 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców), a nakłady na zakupy w tej kategorii w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosły 235,2 zł (-15,12 %).

Selekcja zbiorów

W analizowanym okresie w bibliotekach województwa warmińsko-mazurskiego ubytkowano 210 835 j. ew. zbiorów. Stanowiło to wartość o 31% mniejszą w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres nr 2

Wpływy i ubytki zbiorów w bibliotekach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2017-2021

Rok 2020 był pod tym względem szczególny. W sytuacji wprowadzania kolejnych obostrzeń i ograniczeń w działalności spowodowanych pandemią wiele placówek podjęło wówczas działania związane z porządkowaniem zbiorów i ich selekcją. Rok później sytuacja pod tym względem wróciła do normy (ubytki w roku 2019, czyli przed pandemią, wynosiły 229 734 j. ew.).

W 2021 r. 79,64% ubytków było wynikiem selekcji (167 903 j. ew.). Co czwarta biblioteka nie ubytkowała zbiorów w ogóle (27,73%, dla porównania w 2020 było to 8,4%). Równocześnie w całym regionie ubytki w stosunku do całkowitej liczby zbiorów stanowiły 5,04% (-1,97%).

PRACOWNICY

W bibliotekach publicznych województwa warmińsko-mazurskiego w 2021 r. zatrudniano na stanowiskach merytorycznych 678 osób (o 10 mniej w porównaniu do roku 2020), z czego 592 osoby na stanowiskach bibliotekarskich na 541,68 etatu przeliczeniowego (-20,54). Pracownicy z kwalifikacjami bibliotekarskimi stanowili 72,57% ogółu pracowników zatrudnionych na stanowiskach bibliotekarskich. Z uzyskanych danych wynika, że w skali roku na jednego pracownika na stanowisku bibliotekarskim przypadało 251 (-9) czytelników oraz 5925 (+459) wypożyczeń.

W 2021 r. pracowników etatowych wspierali:

- ◆ **stażyści** (26 bibliotek): wspierali pracę bibliotekarzy z ramienia m.in. urzędów pracy, urzędów gminy, stowarzyszeń, szkół (m.in. w GBP w Baniach Mazurskich, GBP w Biskupcu, MBP w Biskupcu, GCKB w Dąbrównie, CKB w Dobrym Mieście, BPG w Braniewie, MBP w Działdowie, CKB we Fromborku, CKB w Gietrzwałdzie, BP w Gołdapi, SOK w Janowcu Kościelnym, GBP w Kalinowie, MGBP w Korszach, GCK w Lelkowie, GBP w Łukcie, OK w Miłkach, Polana Kultury CBK w Orzyszu, MBP w Ostródzie, BP w Pasłęku, BPG Płoskinia, GCKiB w Płońnicy, GBP w Pozezdrzu, GBP w Prostkach, GBP w Rybnie, BPG Rychliki, BPMiG w Tolkmicku);
- ◆ **pracownicy w ramach prac interwencyjnych lub prac społecznie użytecznych** (10 bibliotek): wykonywali prace porządkowe, pomagali w pracach merytorycznych, prowadzeniu punktów bibliotecznych (m.in. w BCKG Działdowo, GBP w Komorowie Żuławskim, BPGE w Nowej Wsi Ełckiej, MBP w Iławie, BP w Młynarach, MBP w Morągu, MPBP w Olecku, BPG Płoskini, GBP w Wilczętach), w MBP w Braniewie pozyskano w ten sposób osoby do obsługi Punktu Informacji Turystycznej;
- ◆ **praktykanci** (12 bibliotek): m. in. wspierali bibliotekarzy w działalności merytorycznej np. w obsłudze czytelników, porządkowaniu zbiorów (BPGE w Nowej Wsi Ełckiej, GBP w Grodzicznie, MBP w Olsztynie, PBP w Ostródzie), obsłudze informatycznej (MGBP

w Białej Piskiej, MBP w Działdowie, MBP w Iławie, GCK w Mszanowie, MBP w Reszlu), przygotowywaniu projektów plakatów (GCK w Mszanowie), prowadzeniu zajęć i warsztatów z dziećmi (CKB w Barczewie, MBP w Biskupcu);

- ◆ **wolontariusze** (13 bibliotek). Szerzej o wsparciu wolontariuszy w dziale „Biblioteki jako miejsca aktywności różnych grup użytkowników i partycypacji społecznej”.

PŁACE

W 2021 r. biblioteki w regionie przeznaczyły na płace 39 075 235 zł, co stanowiło 57,92% ich całkowitego budżetu. Średnia płaca wyniosła w tym okresie 3 921 zł brutto (+364 zł). Wzorem lat ubiegłych, w regionie zaznaczyła się duża rozpiętość zarobków pomiędzy poszczególnymi bibliotekami: w 16 placówkach średnia płaca wynosiła poniżej 3 500 zł, w 34 bibliotekach – powyżej 4500 zł. Równocześnie, ze względu na szybko rosnące wynagrodzenie minimalne, wiele placówek sygnalizowało silne spłaszczenie rozpiętości płac pomiędzy osobami nowo zatrudnionymi i doświadczonymi pracownikami z wieloletnim stażem.

INFRASTRUKTURA

W 2021 r. na tym samym poziomie pozostały niektóre wskaźniki związane z analizą przestrzeni i wyposażenia bibliotek. Między innymi, uzyskano 32 m² powierzchni użytkowej i 4 miejsca w czytelni w przeliczeniu na 1000 mieszkańców województwa.

W tym czasie biblioteki realizowały zadania związane z nowymi inwestycjami finansowanymi w ramach **Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa** – Priorytet 2 „Infrastruktura bibliotek 2016-2020”. Były to: MBP w Bartoszycach (zakończenie rozpoczętej we wrześniu 2019 r. inwestycji „Remont i modernizacja wraz z wyposażeniem Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bartoszycach”) oraz MBP w Kętrzynie (projekt: „Remont klatki schodowej siedziby głównej MBP w Kętrzynie”). W ramach nowej edycji programu – NPRCz 2.0, Priorytet 2 „Infrastruktura Bibliotek 2021-2025” wsparcie na modernizację i wyposażenie budynku uzyskała Biblioteka Gminna w Barcianach. Biblioteka Elbląska kontynuowała realizację projektu „Modernizacja i rozwój przestrzeni bibliotecznej filii nr 4 Biblioteki Elbląskiej, ul. Ogólna 15/1” (zakończenie prac zaplanowano na I kwartał 2022 r.) dofinansowanego ze środków Budżetu Obywatelskiego. Doposażenie placówki zaplanowano z projektu inwestycyjnego „Biblioteka Twórczego Człowieka - Warsztaty kultury”. Projekt uzyskał wsparcie z Funduszu Promocji Kultury MKiDN w ramach programu Infrastruktura Kultury 2021.

Projekty infrastrukturalne w 2021 r. zrealizowano także ze wsparcia pochodzącego z innych źródeł. Dla przykładu, ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach **Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020** zrealizowano projekt termomodernizacji budynku biblioteki publicznej w Korszach, renowacji i adaptacji zabytkowego zespołu budynków Biblioteki Elbląskiej (projekt realizowany w latach 2017-2021) oraz remontu i wyposażenia budynku Centrum Kulturalno-Bibliotecznego w Barczewie. W tym ostatnim przypadku inwestycja była wynikiem wdrożenia Lokalnego Programu rewitalizacji gminy Barczewo w ramach ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow województwa warmińsko-mazurskiego. Ze środków **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020** zrealizowano projekt „Modernizacji wraz z wyposażeniem Gminnej Biblioteki Publicznej w Rudzienicach i stworzenia centrum informacji kulturalno-turystycznej jako miejsca integracji społecznej”. Z kolei, dzięki dofinansowaniu z **Programu Interreg V-A Litwa-Polska 2014-2020** władze gminy Giżycko oddały do użytku nowy budynek, w którym swoją siedzibę znalazła filia w Bystrym Gminnej Biblioteki Publicznej w Wilkasach. Z tego samego źródła pozyskano środki na realizację projektu „Połączona kultura - otwarte drzwi, serca i umysły” polegającego na remoncie Gminnego Centrum Kultury i Gminnej Biblioteki Publicznej w Kowalch Oleckich.

Część bibliotek prowadziła też w tym czasie różnego rodzaju prace remontowe, porządkowe oraz polegające na poprawie funkcjonalności i estetyki pomieszczeń. Działania takie podjęto w 30 placówkach i były one finansowane ze środków samorządowych.

KOMPUTERYZACJA

W 2021 r. w województwie warmińsko-mazurskim na 290 placówek bibliotecznych 286 użytkowało komputery (ponad 98%). W efekcie, w każdej gminie mieszkańcy mieli do dyspozycji przynajmniej jedną skomputeryzowaną bibliotekę. Wszystkie placówki użytkowały łącznie 2546 komputerów (średnio na jedną placówkę przypadało niemal 9 urządzeń), z czego zaledwie 6% to sprzęt zakupiony w 2021 r.

Większość komputerów tj. 1511 (59,35%) przeznaczona była do użytku dla czytelników, z tego do Internetu miało podłączenie 1497 (99,07%). Ogółem możliwość korzystania z bezpłatnego dostępu do sieci zapewniało 269 bibliotek (92,76%). Wskaźnik odnoszący się do średniej liczby publicznie dostępnych stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu w przeliczeniu na 1000 mieszkańców regionu wynosił 1.

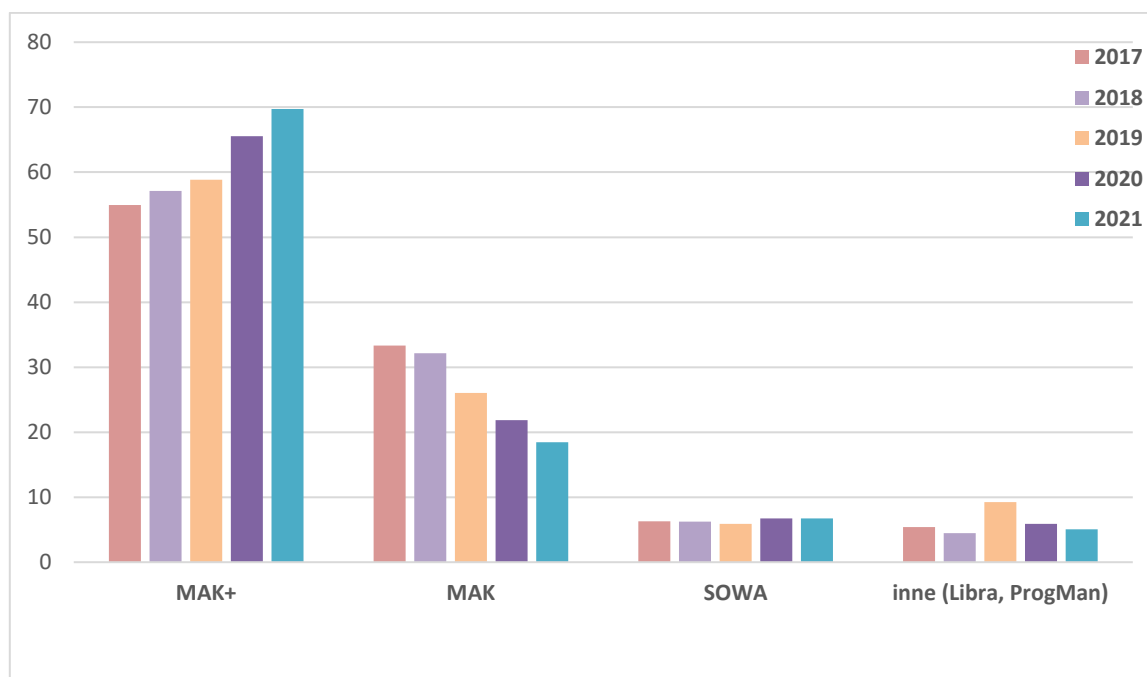
Na koniec 2021 r. biblioteki z 93 gmin województwa warmińsko-mazurskiego (78% ogółu) posiadały własną stronę internetową lub witrynę tworzoną w technologii bloga, za pomocą których np. informowały o swoich działaniach, umieszczały elektroniczne formularze

do składania dezyderatów czy udostępniały możliwość korzystania z interaktywnych usług informacyjnych (np. komunikatory, czat). Od lat systematycznie wzrasta liczba bibliotek, które posiadają profile na portalach społecznościowych. W 2021 r. było ich 103 (ponad 86% placówek). Blogi o różnych aspektach związanych z pracą bibliotekarza prowadziło 45 bibliotek m.in. Biblioteka Elbląska (o zabytkowych zbiorach), MBP w Giżycku i MBP w Ełku (o działalności Dyskusyjnych Klubów Książki), 7 blogów tematycznych prowadzi WBP w Olsztynie (m.in. poświęcone bibliotekom, czytelnictwu i książkom, projektom realizowanym w bibliotece czy bibliografii i zawodowi bibliografa), na wspólnym blogu swoje wpisy umieszcza też 10 filii MBP w Olsztynie.

Na 119 bibliotek województwa warmińsko-mazurskiego 116 wykorzystywało w swojej pracy programy biblioteczne. Równocześnie 110 spośród nich udostępniało katalogi online. Najbardziej rozpowszechnione były programy MAK+ (83) oraz MAK (22) – razem stanowiły one ponad 88% ogółu. Kolejne 7% placówek postugiwało się programem Sowa.

Wykres nr 3

Programy biblioteczne w bibliotekach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2017-2021 (wartości w ujęciu %)

Z uzyskanych danych wynika, że 77 placówek udostępniało w omawianym okresie katalogi zawierające 100% opisów posiadanych zbiorów, a kolejne 16 – co najmniej 90%. W przypadku 5 bibliotek można mówić o udostępnianiu katalogów szczytkowych –

zawierających opisy mniej niż 50% zbiorów. Z kolei pracownicy 5 innych bibliotek opracowywali zbiory komputerowo, ale nie udostępniali efektów swojej pracy w formie katalogów on-line. W całym województwie na koniec 2021 r. tylko 3 placówki nie użytkowały żadnego bibliotecznego programu komputerowego. Jedną z nich jako przyczynę nie wdrażania tego typu usługi dla użytkowników wskazała na brak odpowiedniego sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem.

W 2021 r. w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowały 4 biblioteki cyfrowe: Elbląska Biblioteka Cyfrowa, Iławska Biblioteka Cyfrowa, Giżyckie Archiwum Cyfrowe oraz Warmińsko-Mazurska Biblioteka Cyfrowa, której członkami są m.in. biblioteki miejskie z Działdowa, Gołdapi, Kętrzyna, Lidzbarka Warmińskiego, Mrągowa, Nowego Miasta Lubawskiego, Ostródy, Pasłęka, Pasymia, Pieniężna i Szczytna (szerzej o bibliotekach cyfrowych na s. 23).

Ogólnie w całym regionie budżet na automatyzację wyniósł 375 735 zł i stanowił 0,55% całego budżetu wykonanego w 2021 r. przez wszystkie biblioteki. Dodatkowo, w tym czasie 14 bibliotek (z Budr, Burkatu, Dąbrówna, Fromborka, Gołdapi, Jezioran, Kalinowa, Kurzętnika, Miłakowa, Ornety, Pasłęka, Pieniężna, Srokowa i Starych Juch) pozyskało środki z programu Instytutu Książki „Kraszewski. Komputery dla bibliotek 2021”. Zakupiono w ten sposób sprzęt komputerowy na łączną kwotę 309 163 zł.

WYKORZYSTANIE USŁUG, WYDAJNOŚĆ I EFEKTYWNOŚĆ

Działalność bibliotek w 2021 r. w dalszym ciągu pozostawała pod wpływem obowiązującego stanu pandemii i wynikających stąd ograniczeń w działalności instytucji publicznych. Pomimo podzielanego w większości placówek przekonania o radzeniu sobie z tą sytuacją, na różnego rodzaju bariery w realizacji codziennych zadań zwracano uwagę w 37,81% sprawozdań rocznych. Najczęściej ograniczenia te wiązały się z brakiem swobodnego dostępu użytkowników do regałów, czytelni, stanowisk komputerowych czy pomieszczeń przeznaczonych na gry i zabawy dla najmłodszych. Restrykcje wpłynęły również negatywnie na planowane i realizowane w tym okresie wydarzenia z udziałem grup czytelników i mieszkańców. Dotyczyło to zarówno liczby organizowanych imprez, jak i osób, które mogły wziąć w nich udział.

CZYTELNICY

Ogółem liczba użytkowników zarejestrowanych w bibliotekach publicznych województwa wyniosła 63 402 (-9 312 osób, czyli o 5,39% mniej w stosunku do roku poprzedniego). Grupa ta stanowiła 11,58% ogółu mieszkańców regionu (-0,57%). W tym samym okresie zmniejszyła się także liczba osób aktywnie wypożyczających zbiory – wyniosła 148 671, co stanowiło spadek o 6,86% w stosunku do roku poprzedniego. W efekcie, tylko co 10 mieszkańców województwa (-1) był w 2021 r. czytelnikiem bibliotek (10,54% i spadek w stosunku do roku poprzedniego o 0,70%).

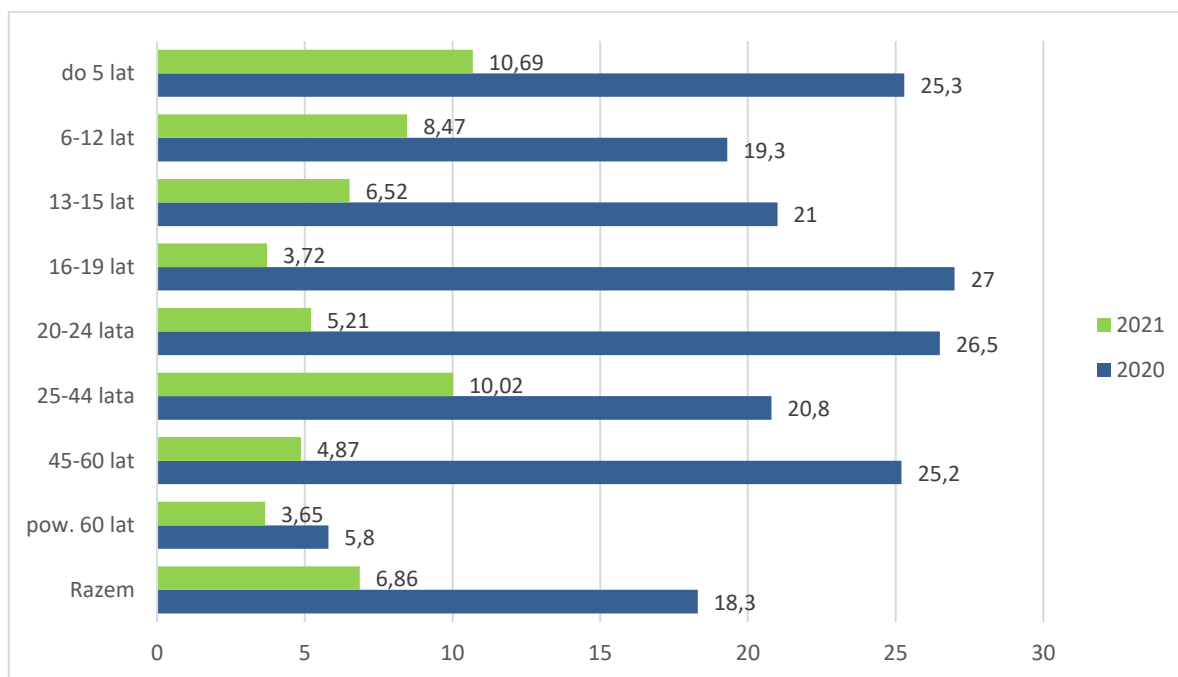
W analizowanym okresie 42 biblioteki mogły pochwalić się wynikami czytelnictwa lepszymi od średniej wojewódzkiej. Wśród najlepszych placówek (wskaźnik uzyskany powyżej 17%) odnotowano 7 reprezentujących gminy wiejskie: Dąbrówno, Gronowo Elbląskie, Jedwabno, Kruklanki, Lubomino, Milejewo, Świątki, jedną z gminy miejsko-wiejskiej: Tolkmicko oraz jedną z gminy miejskiej: Nowe Miasto Lubawskie. Równocześnie 74 gminy uzyskały wskaźnik poniżej średniej wojewódzkiej, w tym 13 poniżej 5% (Barczewo, gmina wiejska Bartoszyce, gmina wiejska Braniewo, gmina wiejska Ełk, Frombork, gmina wiejska Kętrzyn, Kolno, Kurzętnik, Płoskinia, Purda, Sępoleń, Sorkwity, Świątajno pow. olecki). Minimalny wskaźnik w skali województwa wyniósł 2,87% (CKB w Barczewie), natomiast maksymalny 20,27% (MBP w Nowym Mieście Lubawskim).

Ze sprawozdań za 2020 r. wynikało, że największe spadki w liczbie aktywnie wypożyczających czytelników odnotowywano w bibliotekach zlokalizowanych na terenie gmin miejskich (średnia wartość - 3,57%, przy - 2,57% dla gmin wiejskich i 2,09% dla gmin miejsko-wiejskich). W roku 2021 r. straty najszybciej zaczęły odrabiać gminy wiejskie (średnia wartość czytelnictwa -0,01% w stosunku do roku poprzedniego) oraz miejsko-wiejskie (-0,07%). Czytelnicy nie powrócili natomiast w takim samym stopniu do bibliotek zlokalizowanych w miastach (-1,34% w stosunku do roku poprzedniego).

Biorąc pod uwagę strukturę wiekową, najmniejszy spadek aktywności czytelniczej w stosunku do roku poprzedniego zanotowano w grupie młodzieży w wieku 16-19 lat (-3,72%). Równocześnie przedstawiciele tej kategorii wiekowej najczęściej omijali biblioteki w roku 2020 (zob. wykres nr 4). W 2021 r. w niewielkim stopniu zmieniła się liczba osób najstarszych, pow. 60 roku życia (-3,65%) oraz w przedziale 45-60 lat (-4,87%), na wyższym poziomie utrzymały się natomiast wartości spadkowe w czytelnictwie dzieci do 5 r. życia (-10,69%), a także wśród osób w kategorii 25-44 lata (-10,02%).

Wykres nr 4

Spadki aktywności czytelniczej w bibliotekach województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2020-2021 w podziale na grupy wiekowe (wartości w ujęciu %)

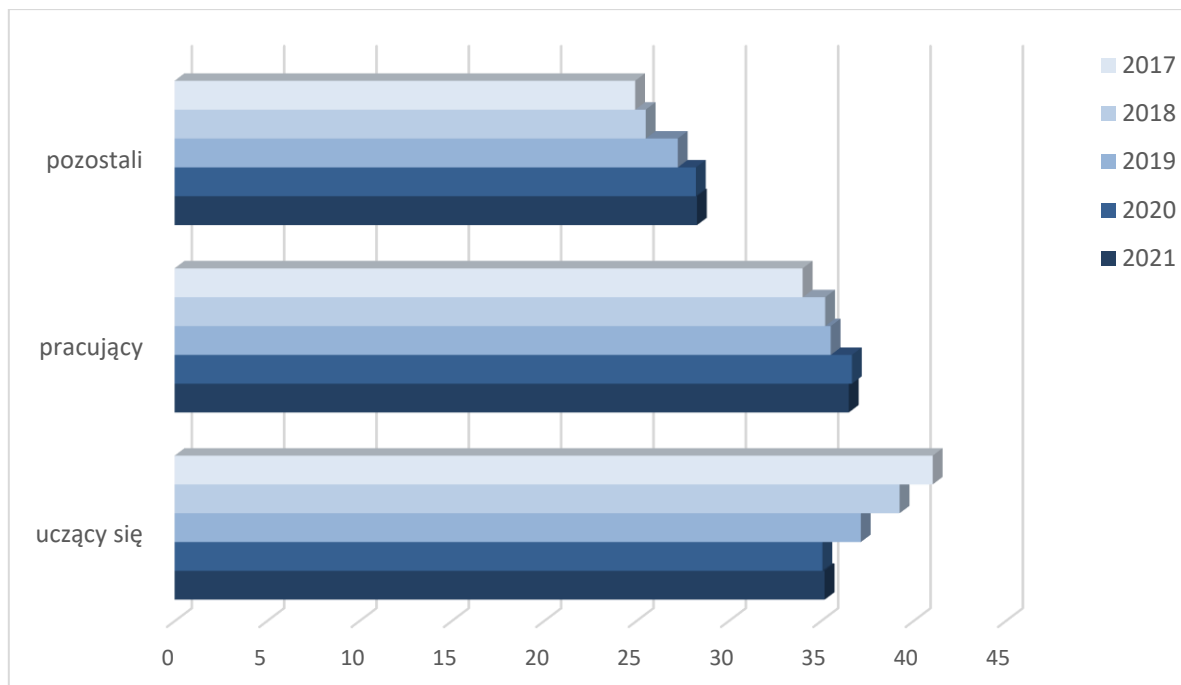

W niewielkim stopniu zmieniła się natomiast struktura czytelników z perspektywy wykonywanego przez nich zajęcia. W 2021 r. osoby uczące się stanowiły 35,2% ogółu, pracujące 36,51%, natomiast osoby ujęte w kategorii „pozostali” 28,29%. Równocześnie, na przełomie dwóch ostatnich lat obserwować można było wyhamowanie dotychczasowych tendencji, zarówno tych spadkowych w grupie uczących się, jak i wzrostowych w dwóch pozostałych grupach (zob. wykres nr 5).

Coroczny wzrost wydatków na prowadzenie działalności i towarzyszący temu spadek liczby użytkowników spowodował, że w 2021 r. średni koszt poniesiony przez biblioteki na obsługę osób korzystających z ich usług wyniósł 412 zł. Oznacza to wzrost o 17,04% w stosunku do roku 2020 i o 57,85% w stosunku do roku 2019 (ówczesna wartość wynosiła 261 zł).

Wykres nr 5

**Czytelnicy w województwie warmińsko-mazurskim wg zajęcia w latach 2017-2021
(wartości w ujęciu %)**

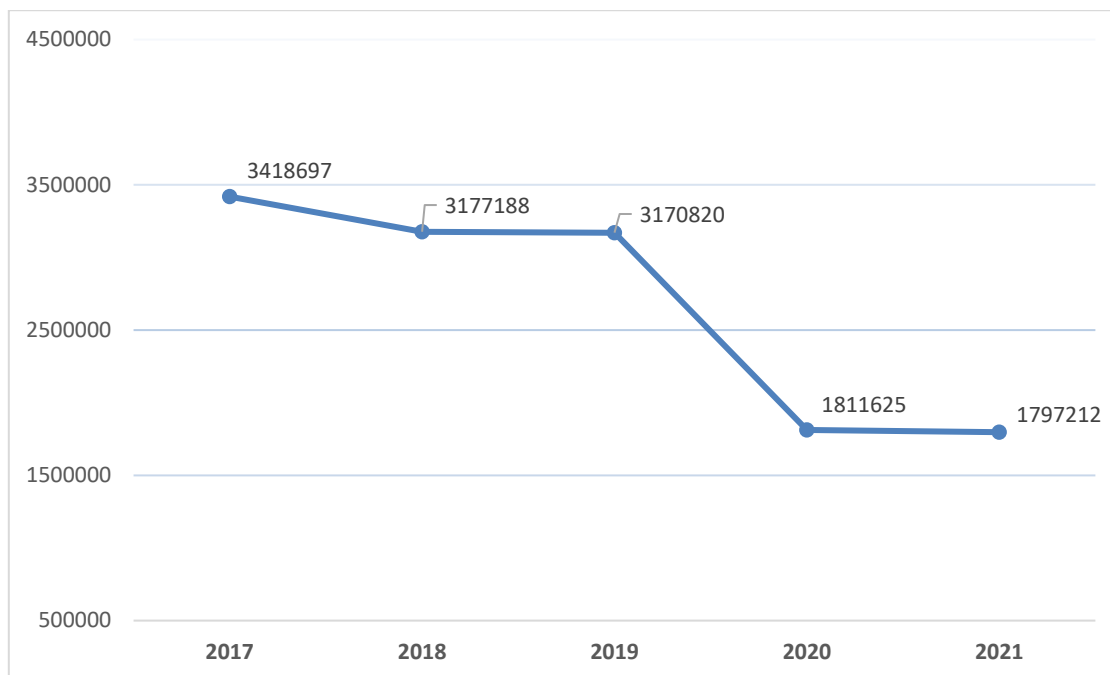
AKTYWNOŚĆ I UDOSTĘPNIANIE ZBIORÓW BIBLIOTECZNYCH

W 2021 r. nieznacznie zmniejszyła się liczba odwiedzin w bibliotekach. Różnica w stosunku do roku poprzedniego wyniosła 0,8% (zob. wykres nr 6). W największym stopniu dotyczyło to odwiedzin na miejscu (-18,12%), w tym w pracowni komputerowej (-20,78%). Nieco rzadziej zwracano się też do bibliotekarzy z prośbą o wyszukanie potrzebnych informacji (o 4,85%). Wzrosła natomiast liczba osób wypożyczających w tym okresie zbiory na zewnątrz (+4,21%).

W skali całego województwa wskaźnik odwiedzin w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniósł 1,27 (-0,01). Z kolei ten sam wskaźnik wyliczony dla odwiedzin bibliotecznych stron internetowych wyniósł 5,38 (-0,49).

Wykres nr 6

Liczba odwiedzin w bibliotekach w skali województwa w latach 2017-2021

W tym czasie czytelnicy skorzystali z 3 507 864 j. ew. zbiorów fizycznych, co było wynikiem o 4,36% większym niż w 2020 r. Odnosząc tę wartość do liczby mieszkańców regionu można stwierdzić, że statystyczny jego przedstawiciel skorzystał z tych zbiorów 2,49 razy (-0,12).

Wypożyczenia zbiorów na zewnątrz w roku sprawozdawczym w skali województwa wynosiły 3 224 192 (+4,98%). Największą liczbę wypożyczeń w przeliczeniu na mieszkańca, przy średniej wojewódzkiej 2,29 (+0,13), odnotowano w gminach: Jedwabno (6,27), Górowo Iławeckie – gmina miejska (5,61), Krukłanki (5,25), Małdyty, (4,56), Mikołajki (4,70), Węgorzewo (4,34), Dąbrówno (4,13), Lubomino (4,11).

Ze względu na przedłużający się okres pandemii w dalszym ciągu utrudnione było korzystanie ze zbiorów na miejscu. W skali województwa odnotowano w tej kategorii 283 672 wypożyczenia, co oznaczało spadek w stosunku do roku poprzedniego o 2,27% (w roku 2020 różnica wartości w stosunku do roku poprzedniego wyniosła 68,74%). W konsekwencji, ta forma korzystania ze zbiorów stanowiła w 2021 r. jedynie 8,08% wszystkich wypożyczeń (w 2019 r., czyli jeszcze przed pandemią, było to niemal 19%).

W statystycznej placówce wypożyczono 11 118 j. ew. na zewnątrz i ponad 978 j. ew. na miejscu.

Mieszkańcy 91 gmin (ponad 76% z ogólnej liczby w województwie) mogli korzystać z oferty zbiorów specjalnych w swoich bibliotekach. Liczba wypożyczeń w tej kategorii wyniosła 153 957 (+2,77%).

Znaczący wzrost odnotowano w wypożyczeniach e-zbiorów (e-buków, audiobooków i synchrobooków) udostępnionych użytkownikom za pośrednictwem platformy Legimi (z 9 807 w roku 2020 do 19 503 w 2021). Ze względu na wzrastający popyt na dostęp do tego typu zbiorów zorganizowane przez WBP w celu wspólnej realizacji przedsięwzięcia konsorcjum rozrosło się od stycznia do grudnia 2021 r. z 45 do 56 bibliotek. Równocześnie pod koniec listopada tego roku utworzono nowe konsorcjum na dostęp do zbiorów cyfrowych serwisu Empik Go. Do konsorcjum przystąpiły 63 biblioteki.

WYKORZYSTANIE INNYCH USŁUG BIBLIOTECZNYCH

W imprezach bibliotecznych przygotowanych w 2021 r. przez biblioteki dla społeczności lokalnej wzięło udział 155 770 mieszkańców (-161 196), a w szkoleniach dla użytkowników 8112 (+467).

Placówki z województwa warmińsko-mazurskiego organizowały również inne formy szkoleniowe i zajęcia edukacyjne – z tą ofertą dotarły do 40 174 (-8 333) osób.

POTENCJAŁ I ROZWÓJ

USŁUGI SIECIOWE I INTERAKTYWNE

Z uwagi na trwającą w roku sprawozdawczym sytuację epidemiczną dostępność do e-zasobów miała niebagatelne znaczenie dla użytkowników bibliotek. Czytelnicy, którzy w tym czasie nie mogli w pełni korzystać ze zbiorów w wersji papierowej, częściej sięgali po zasoby platform internetowych, oferujących dostęp do e-booków, audiobooków i synchrobooków. Biblioteki odpowiedziały na zwiększające się zapotrzebowanie na nowe usługi poprzez zakup dostępu do takich platform, jak IBUK Libra, Legimi oraz Empik Go.

I-buki dla bibliotek

W 2021 roku Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie po raz dziewiąty koordynowała utworzenie konsorcjum IBUK Libra. W skład konsorcjum weszło 19 bibliotek, w tym 3 biblioteki gminne, 6 miejsko-gminnych i 10 miejskich. Biblioteki te wspólnie oferowały swoim użytkownikom dostęp do Warmińsko-Mazurskiego Zasobu Bibliotecznego, na który złożyło się 2555 publikacji głównie naukowych i popularnonaukowych (zakupiono dostęp do 433 tytułów, dodatkowo otrzymano darmowy dostęp do 2122).

Korzystając z oferty Wydawnictwa Naukowego PWN, WBP w Olsztynie zapewniła również użytkownikom z dysfunkcją wzroku dostęp do książki cyfrowej na platformie libralight.pwn.pl – czytelnicy mogli korzystać z 4278 tytułów książek dostępnych online w formatach EPUB i MP3.

W 2021 roku WBP w Olsztynie kontynuowała współpracę z firmą Legimi w zakresie udostępniania użytkownikom bibliotek na terenie województwa ponad 75 tysięcy e-booków, audiobooków i synchrobooków. W roku sprawozdawczym 56 gmin regionu weszło do konsorcjum Legimi dzięki czemu czytelnicy otrzymali dostęp m.in. do najnowszej literatury beletrystycznej, reportaży i podręczników do nauki języków obcych.

W tym samym roku po raz pierwszy utworzono też konsorcjum bibliotek na rzecz uzyskania dostępu do usługi Empik Go (ponad 70 tysięcy audiobooków, e-booków i podcastów). Na poszerzenie swojej oferty o e-zasoby tej platformy zdecydowały się 63 placówki.

Biblioteki cyfrowe

W województwie warmińsko-mazurskim w 2021 roku tworzone były następujące biblioteki cyfrowe:

- ◆ **Elbląska Biblioteka Cyfrowa (EBC)**, działająca od 2008 r., której zdigitalizowany księgozbiór wpisany jest do Narodowego Zasobu Bibliotecznego. Zawiera on elektroniczne wersje inkunabułów, rękopisów i starodruków, grafik, zbiorów kartograficznych, czasopism, XIX wiecznych książek nowożytnych oraz wystaw prezentujących kolekcje z zasobów Biblioteki Elbląskiej. Na koniec 2021 r. zbiór liczył 68 495 publikacji (+464). Kolekcję udostępnianą w sieci uzupełnia Elbląski Wortal Historyczny – jest to baza gromadząca artykuły z opracowaniami publikacji z biblioteki cyfrowej, a także prace specjalistów i pasjonatów historii dotyczące osób, miejsc i zdarzeń mających związek z historią Elbląga, pisanych przez specjalistów i pasjonatów historii. W roku sprawozdawczym odnotowano 63 835 odwiedzin w Elbląskiej Bibliotece Cyfrowej oraz 7 446 w Elbląskim Wortalu Historycznym.

- ◆ **Łąwska Biblioteka Cyfrowa (IBC)** od 2008 r. prezentuje materiały cyfrowe dotyczące powiatu łąwskiego w ramach trzech kolekcji tematycznych: artykuły z czasopism ogólnokrajowych (cyfrowe kopie artykułów z czasopism dotyczących powiatu łąwskiego), artykuły z czasopism regionalnych (cyfrowe kopie artykułów z czasopism opublikowanych po 2006 roku) oraz regionalia (cyfrowe wersje książek, zbiorów kartograficznych, dokumentów życia społecznego i regionalne wydawnictwa ciągłe wydane po 1945 roku obejmujące wszystkie dziedziny i aspekty życia społeczno-kulturalnego powiatu łąwskiego). W 2021 r. Łąwska Biblioteka Cyfrowa dysponowała kolekcją 4 332 publikacji i dokumentów, a odwiedziło ją 88 657 osób. Ogółem udostępniono w niej 235 obiektów. Od 2015 r. MBP w Łąwie kontynuuje również prace nad Łąwską Kroniką Cyfrową. Jej celem jest prezentacja w Internecie kulturowego dziedzictwa Łąwy i jej regionu, wspieranie działalności dydaktycznej i edukacyjnej oraz publikowanie naukowego dorobku regionu. W formie zdigitalizowanej prezentowane są zbiory fotografii, wspomnienia, nagrane relacje oraz dokumenty życia społecznego. Ogółem na koniec 2021 r. Łąwska Kronika Cyfrowa dysponowała 5 751 obiektami, odnotowała 124 124 odwiedzin oraz 176 736 wyświetlonych publikacji.
- ◆ **Warmińsko-Mazurska Biblioteka Cyfrowa (WMBC)** utworzona została w 2015 r. przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Olsztynie. Za jej pośrednictwem w sieci prezentowane są książki, czasopisma, fotografie, pocztówki, mapy, druki ulotne ze zbiorów przede wszystkim WBP w Olsztynie, Biblioteki UWM w Olsztynie oraz innych placówek z regionu. Materiały są w większości tematycznie związane z Warmią i Mazurami, jednak nie ograniczają się wyłącznie do tego regionu – zawierają zbiory od współczesnych do tych sięgających XVI wieku. W 2021 r. do zasobów cyfrowych WMBC wprowadzono 165 nowych obiektów. Zdigitalizowano 409 obiektów (10 038 skanów) oraz wykonano OCR 144 obiektów. Liczba publikacji WBP w Olsztynie w bibliotece cyfrowej na koniec 2021 r. wynosiła 6014, a wszystkich publikacji w WMBC – 13 063. Wśród wielu różnych prac prowadzonych na platformie w 2021 r. wymienić można m.in.: digitalizację „Głosu Olsztyńskiego” (rocznik 1958) „Życia Olsztyńskiego” (1949/1-98), „Bibliotekarza Olsztyńskiego” (do 1983 r.), „Bez Wierszówki” (za lata 2014-2020), wybranych książek przedwojennych o tematyce pozaregionalnej, m.in. powieści R. Skowronka „Der Weiße Adler”, opowiadania R. Budzińskiego „Sonnentage” z 1919; publikacji o tematyce drukarskiej: „Materyały” z 1909; S. Matzke „Podstawy rysunku przestrzennego” z 1920; Heinz Schwieger „Kleine Papierfibel” 1939; pisma „Drukarz Polski” z 1936; „Książka jutra” ok. 1920; „Drukarnia WSP” 1948; „Rejestr budowy galeony” z 1915; „Składnia języka...” z 1898. Wykonano również digitalizację: wypożyczonej kolekcji zdjęć i albumów rodziny M. Korsak-Wilamowskiej (3 albumy i 103 fotografie), wielkoformatowej „Kroniki Ziemi Łąwskiej”, zabytkowego kalendarza osobistego regionalnego duchownego

z 1904 r. z odręcznymi zapiskami „Directorium Divini Officii Dioecesis Warmiensis”; 12 wielkoformatowych prac plastycznych osoby niepełnosprawnej (niewidomej) w jakości do druku (plansze wystawowe). W 2021 r. zakończono prace wdrożeniowe nowego oprogramowania - dLibry 6.2. Po zakończeniu procesu zorganizowano spotkanie dla wszystkich członków klastra WMBC ph. „Warmińsko-Mazurska Biblioteka Cyfrowa – wersja 6.2” (1.06). Z okazji uruchomienia nowej wersji WMBC przygotowano wystawę elektroniczną pt. „Design w bibliotece. Sztuka użytkowa okresu PRL w regionalnych zbiorach WMBC”. O nowej odsłonie WMBC i wystawie informowano czytelników i użytkowników w mediach społecznościowych oraz na stronie WWW WBP. Ogółem, publikacje WMBC w tym okresie wyświetlone zostały 191 536 (+21 392) razy, zarejestrowano 21 560 osób odwiedzających (+4007). Łącznie udostępniono 768 obiektów.

- ◆ **Giżyckie Archiwum Cyfrowe (GAC)** utworzone zostało przez MBP w Giżycku w kwietniu 2017 r. Podstawowym zadaniem GAC jest digitalizacja, opracowanie i udostępnienie w Internecie cyfrowych kopii materiałów archiwalnych związanych z przeszłością regionu giżyckiego. Z końcem 2021 r. zbiory Archiwum obejmowały 20 898 publikacji oraz dokumentów. Odnotowano odwiedzin 10 038 osób i 135 671 wyświetlenia poszczególnych obiektów. W analizowanym okresie biblioteka złożyła również wniosek do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego o dofinansowanie projektu „Kresy odzyskują głos. Historia mówiona, nowe zasoby cyfrowe i rozbudowa pracowni GAC”.

Otwarty System Archiwizacji

System został stworzony przez Fundację Ośrodka KARTA, która prowadzi jedno z największych w Polsce archiwów społecznych. Od 2012 Ośrodek KARTA zajmował się wspieraniem oddolnego ruchu dokumentowania historii. Badania Ośrodka KARTA wykazały, że niewiele archiwów społecznych opisuje zbiory w profesjonalnej bazie danych. Archiwa te potrzebują programu do opisu zbiorów stworzonego z myślą o osobach bez wiedzy archiwistycznej. Z drugiej strony – naukowcy, dziennikarze, edukatorzy zainteresowani zbiorami archiwów społecznych, potrzebują jednego miejsca, w którym będą one prezentowane i przeszukiwane. W odpowiedzi na te dwie potrzeby powstał Otwarty System Archiwizacji, który od 1 lutego 2020 roku jest zarządzany i rozwijany przez Centrum Archiwistyki Społecznej - nową instytucję kultury, współprowadzoną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Fundację Ośrodka KARTA. OSA to darmowa aplikacja do wyszukiwania, opisywania oraz udostępniania zbiorów archiwalnych, stworzona z myślą o archiwach społecznych. W 2021 r. sześć bibliotek z województwa warmińsko-mazurskiego (MBP w Bartoszycach, MBP w Braniewie, MBP w Morągu, MBP w Nowym Mieście Lubawskim, GCK Nowe Miasto Lubawskie z/s w Mszanowie – filia w Jamielniku, MBP w Reszlu) digitalizowało i zamieszczało na stronie internetowej <https://osa.archiwa.org>

materiały historyczne dotyczące obszaru swojego działania. Kolekcje bibliotek z regionu zawierają 4191 dokumentów (m.in. fotografie, dokumenty osobiste, pamiątki, kroniki).

Academica

Darmowa wypożyczalnia Academica zastępuje tradycyjną wypożyczalnię międzybiblioteczną i umożliwia korzystanie ze zbiorów cyfrowych Biblioteki Narodowej. Użytkownicy bibliotek w całym kraju mają możliwość dostępu do ponad 3,5 miliona publikacji ze wszystkich dziedzin wiedzy, również najnowszych, objętych ochroną prawa autorskiego. W 2021 r. w 106 bibliotekach województwa warmińsko-mazurskiego (89%) udostępniano użytkownikom 126 portali z dostępem do pełnotekstowej bazy Academica.

PODNOSENIE KOMPETENCJI PRACOWNIKÓW

Pracownicy z kwalifikacjami bibliotekarskimi stanowili w 2021 r. 72,57% ogółu osób zatrudnionych na stanowiskach bibliotekarskich. Niezależnie od wykształcenia, bibliotekarze i bibliotekarki bardzo chętnie uczestniczyli w procesie doksztalcenia. Aż 86,02% spośród nich wzięło udział w różnego rodzaju szkoleniach. Skalę zjawiska ukazują dane zbiorcze z działalności bibliotek w regionie, które informują o zrealizowanych 2481 szkoleniach oraz przeznaczaniu na ten cel 10 769 godz.

W samej tylko Bibliotece Wojewódzkiej w Olsztynie przeprowadzono 60 (-72) szkoleń, w których udział wzięło 1508 (-93) osób. Ze względu na specyfikę tego okresu, większość szkoleń (73%) odbyło się w formie on-line – przy wykorzystaniu platformy Zoom. W ten sposób zrealizowano m.in. cykl dla osób rozpoczynających pracę w bibliotece (10 zjazdów), konferencje: „Co za nami, co przed nami”, „Kalejdoskop literacki”, „Zdalna edukacja regionalna. Konspekty – źródła - inspiracje”, „Twój czas, Twoje miejsce”. Relacjonowano także konferencję, podczas której wręczono „Wawrzyn – Literacką Nagrodę Warmii i Mazur” za rok 2020. Uczestnikami poszczególnych wydarzeń byli pracownicy bibliotek publicznych – kadra kierownicza oraz inni pracownicy merytoryczni, w tym szczególnie pracownicy filii bibliotecznych. Równocześnie ponad 75% zorganizowanych w tym czasie szkoleń przeprowadzone zostało przez etatowych pracowników WBP. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie wpisana jest do rejestru instytucji szkoleniowych pod numerem ewidencyjnym: 2.28/00074/2007, który prowadzi Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie.

Pracownicy poszczególnych placówek w regionie podnosili swoje kwalifikacje także dzięki różnym formom doskonalenia zawodowego oferowanym przez biblioteki powiatowe oraz biblioteki pełniące zadania powiatowe. W 2021 r. zorganizowano w ten sposób szkolenia w: Działdowie, Gołdapi, Iławie, Lidzbarku Warmińskim, Olecku, Orzyszu, Ostródzie, Węgorzewie i Szczytnie.

Tematyka tych szkoleń dotyczyła m.in. wykorzystania nowych technologii w pracy bibliotekarza, działalności bibliotek w mediach społecznościowych, zasad korzystania z platformy wydarzeń bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego, ochrony lokalnego dziedzictwa, edukacji regionalnej i kulturowej w bibliotece.

BIBLIOTEKI JAKO MIEJSCA AKTYWNOŚCI RÓŻNYCH GRUP UŻYTKOWNIKÓW I PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ

Biblioteki publiczne województwa warmińsko-mazurskiego gromadzą wokół siebie nie tylko osoby korzystające z tradycyjnych form działalności bibliotek, takich jak wypożyczanie zbiorów czy korzystanie z czytelni, ale są również miejscem spotkań różnorodnych grup zainteresowań. Publiczność skupiona wokół bibliotek to osoby wywodzące się z różnych grup wiekowych czy zawodowych, a także osoby ze specjalnymi potrzebami. Biblioteki zapewniają im oprócz bogatej oferty edukacyjno-kulturalnej przestrzeń do różnego rodzaju aktywności.

Podobnie jak w latach poprzednich, najaktywniejszą grupę miłośników książek skupiały **Dyskusyjne Kluby Książki**. W 2021 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego działały 122 kluby. Ich działalność była koordynowana na poziomie regionu przez WBP w Olsztynie. W ramach realizacji tego projektu zorganizowano 32 spotkania autorskie, 5 webinarów online dla moderatorów DKK, 9 warsztatów, XIII Złot Moderatorów DKK oraz konferencję „Kalejdoskop literacki”. We wszystkich wydarzeniach wzięło udział 11 872 osób.

Poza klubami DKK, organizowanymi przy bibliotekach w regionie w ramach projektu, w poszczególnych placówkach funkcjonowały również alternatywne kluby i inicjatywy czytelnicze. Zaliczyć do nich można: Klub Czytelniczy w GBP w Barcianach, Biblioteczne Spotkania Literackie w MBP w Biskupcu, Klub Książkowych Ludków i Klub Dojrzałego Czytelnika „Życie z pasją” w Bibliotece Elbląskiej, Klub Literacki działający przy MBP w Morągu, Mikołajski Klub Poezji w BPMiG Mikołajki, Klub Czytelniczy „Mola Książkowego” w GBP w Świątkach.

Większość bibliotek ma w swojej ofercie różnego typu **zajęcia dla najmłodszych**, począwszy od gier i zabaw edukacyjnych, literackich czy plastycznych po zorganizowane zajęcia tematyczne i lekcje biblioteczne. Specjalne kluby malucha zorganizowane zostały w MBP w Działdowie, GBP w Łukcie, MBP w Bartoszycach (Klub Mam - Chusty Bartoszyce i okolice), CKB w Gietrzwałdzie, MBP w Olsztynku, MBP w Iławie (Klub Mam i Malucha), MGBP w Lidzbarku, BP w Pastęku, MBP w Reszlu, GBP w Rozogach - filia w Farynach, RPEKiT

w Rynie, BP w Sępopolu, GBP w Świątkach, GBP w Lipowcu, MBP w Szczytnie. W GBP w Świątajnie w pow. szczywieńskim najmłodszy spotykali się również w ramach Klubu Miłośników Bajki, w BPMiG w Mikołajkach – w ramach Klubu Motyli Książkowych, natomiast w GBP w Barcianach, w związku z prowadzoną akcją „Rozkochajmy dzieci w książkach”.

Dla tej grupy wiekowej w bibliotekach regionu organizuje się także specjalny czas i przestrzeń na zajęcia dodatkowe przykładem mogą być „Bajeczne soboty w bibliotece” (MGBP w Białej Piskiej), „Sobotnie poranki w bibliotece” (MGBP w Węgorzewie), „Kreatywne poniedziałki” (GBP w Biskupcu), „Biblioteczne kącki rodzinnych zabaw” (Biblioteka Elbląska) czy Bajkowe zakątki” (MBP w Lidzbarku Warmińskim).

Dla nieco starszych odbiorców przygotowano szereg zajęć z zakresu **edukacji cyfrowej**. Pojawiły się tutaj zajęcia z różnych form programowania (MBP w Działdowie, BP w Gołdapi, MBP w Reszlu), kodowania (MBP w Działdowie, MGBP w Lidzbarku, MGBP w Nidzicy, MBP w Reszlu, GBP w Lipowcu), robotyki (MGBP w Lidzbarku, MGBP w Białej Piskiej, GBP w Srokowie, GBP w Lipowcu), projektowania graficznego z wykorzystaniem aplikacji cyfrowych (MBP w Biskupcu, GCKB w Dąbrównie, BCKG Działdowo, GBP w Dźwierzutach, BP w Gołdapi, MGBP w Kisielicach, GBP w Kiwitach, MGBP w Miłomłynie, BP w Gwińdzinach – filia w Bratianie, MBP w Olsztynku, MBP w Pasymiu, BP w Sępopolu, GBP w Świątkach, MBP w Szczytnie, MGBP w Zalewie), zasobów cyfrowych Internetu (GBP Rozogi, GBP w Wilczętach), bezpieczeństwo w Sieci (GBP w Łukcie, MBP w Działdowie, MBP w Reszlu) czy zastosowania technologii Virtual Reality (WBP w Olsztynie, MBP w Reszlu).

Z kolei dorośli w tym samym obszarze mogli liczyć na dopasowaną do swoich potrzeb ofertę kursów komputerowych (CKB w Barczewie, MBP w Braniewie, CKB w Dobrym Mieście, GBP w Wilkasach, MBP w Iławie, MBP w Lubawie, MBP w Morągu, BPG Mrągowo, BP w Gwińdzinach, MBP w Nowym Mieście Lubawskim, MBP w Olsztynie, RPEKiT w Rynie, BM w Suszu) oraz indywidualne konsultacje dotyczące radzenia sobie ze sprzętem oraz oprogramowaniem komputerowym (MBP w Jezioranach, MGBP w Korszach, GBP w Kurzętniku, BPG Lidzbark Warmiński z siedzibą w Kraszewie, BPG Lubawa, OK w Miłkach, MBP w Morągu, MBP w Mrągowie, CKiBM w Ornece, GBP w Rybnie, BM w Suszu, GBP w Świątkach).

Ciekawym aspektem działalności edukacyjnej bibliotek publicznych województwa warmińsko-mazurskiego była **edukacja językowa**. Zajęcia tego typu prowadzone były w 10 gminach (m.in. MBP w Biskupcu, MGBP w Białej Piskiej, CKB w Dobrym Mieście, MBP i WBP w Olsztynie, MBP w Iławie, GBP w Kozłowie, MBP w Lidzbarku Warmińskim, BP w Pastęku, BPG Rychliki, BPG Stawiguda). Oferta skierowana była do różnych grup wiekowych i z reguły dotyczyła głównie języka angielskiego, rzadziej niemieckiego. W MBP w Iławie i MBP w Mrągowie zorganizowano również konwersacje w języku polskim dla obcokrajowców.

W ramach codziennej działalności, biblioteki często organizowały spotkania, lekcje i wykłady z zakresu **edukacji regionalnej**. Były to zajęcia dotyczące np. historii miejscowości (np. w Bibliotece Elbląskiej, BP w Pasłęku), historii regionu i lokalnej społeczności (CBKP w Kętrzynie, GBP w Pozezdrzu, MGBP w Rucianem-Nidzie, BPG Rychliki, GBP w Świątkach, MBP w Szczytnie). Zdarzały się także warsztaty z kuchni regionalnej, prelekcje o tradycjach ślubnych w regionie (MBP w Działdowie), konkursy gwary lokalnej (MBP w Nowym Mieście Lubawskim), wystawy historyczne (Biblioteka Elbląska) i „żywe lekcje historii” (Biblioteka w Jamielniku). Tematy regionalne często przeplatają się historycznymi. A te skupiają wielu pasjonatów, którzy są obecni również w bibliotekach. To dla nich organizowano spotkania i warsztaty historyczne (MBP w Działdowie, MBP w Giżycku, MBP w Ławie), pikniki historyczne („Pracownia Alchemika” Biblioteki Elbląskiej w ramach projektu „Letnia czytELnia”), kluby i koła miłośników historii (Biblioteka w Jamielniku, GBP w Świątkach).

W 2021 r. mieszkańcy regionu mogli też liczyć na wsparcie ze strony bibliotek publicznych w zakresie różnych form **edukacji kulturalnej**. Pracownicy niektórych bibliotek starali się np. przybliżyć im **teatr**. Organizowali w tym celu spektakle „Teatru przy stoliku” (GBP w Baniach Mazurskich, GCKB w Dąbrównie), przygotowywali inscenizacje (np. „Moralności Pani Dulskiej” w BPGE z siedzibą w Nowej Wsi Etckiej), organizowali grupy teatralne (Teatr Stolikowy „To My” w Bibliotece Powiatowej w Ostródzie, grupa teatralna „Bajeczni” w BCliKG Stare Juchy), specjalne warsztaty (MPBP w Olecku, GBP w Łukcie – w ramach projektu „Terenowa Edukacja Teatralna”) oraz koła teatralne (CKB w Barczewie, CBKP w Kętrzynie, MBP w Olsztynie – filia nr 12, GBP w Rybnie). W CKB w Gietrzwałdzie udostępniano przestrzeń pod próby Wspaniałego Teatru bez Nazwy, natomiast w BP w Gołdapi – na cykliczne spotkania poetycko-muzyczne.

W kilku bibliotekach spotykają się również miłośnicy **filmu** – np. MBP w Giżycku, GBP w Łukcie (Dyskusyjny Klub Filmowy), MBP w Morągu (Klub Filmowy „Movie się”), MBP w Ostródzie (Dobry Klub Filmowy).

Biblioteki prowadzą także **galerie sztuki**, tak dzieje się m.in. w MBP w Kętrzynie, w MBP w Morągu, WBP w Olsztynie (Galeria Stary Ratusz).

Od wielu już lat nieślabnącą popularnością cieszą się organizowane w bibliotekach **warsztaty artystyczne i rękodzielnicze**. W 2021 zajęcia takie miały w swojej ofercie m.in.: MBP w Bartoszycach, BPG Lidzbark Warmiński z siedzibą w Kraszewie, BPG Markusy, MBP w Olsztynie, GBP w Pozezdrzu, MBP w Reszlu, BCliKG Stare Juchy. Zajęcia te przybierały bardzo różne formy i różny był też ich przedmiot: od spotkań poświęconych przygotowywaniu ozdób świątecznych, po warsztaty malarskie, jak np. „Malowanie na desce” oraz „Martwa natura” w GCK w Dubeninkach, zajęcia w pracowni garncarskiej w BP w Bisztyнку czy warsztaty z ceramiki „Z ziemi i ognia” w MBP w Ławie. Równocześnie, osoby szczególnie zaangażowane zachęcano do uczestniczenia w zajęciach w formie bardziej

zorganizowanej – w MBP w Braniewie w ramach „Klubu Twórcze Środy”, w klubach rękodzieła w MBP w Działdowie i MGBP w Lidzbarku, „Klubu Kreatywnych Babeczek” w GBP w Świątkach czy „Klubu Pasjonatki” i „Artgrup” w MB w Pieniężnie.

Swoje kluby mogły w bibliotekach regionu odnaleźć także osoby zainteresowane **podróżami**. Ich zainteresowania rozwijały m.in. MBP w Bartoszycach, MBP w Braniewie, WBP w Olsztynie, BM w Pieniężnie.

Na popularności nie tracą również pasje związane z **grami planszowymi**. Wychodząc temu naprzeciw, w coraz większej liczbie bibliotek publicznych regionu organizuje się specjalne spotkania, turnieje i kluby. Działają one m.in. w MBP w Braniewie, BP w Gołdapi, MBP w Lidzbarku Warmińskim, MBP w Mrągowie, MBP w Olsztynie, WBP w Olsztynie, GBP w Rybnie, GBP w Lipowcu, MGBP w Węgorzewie. Na „zgrane środy” zaprasza do siebie także MBP w Iławie.

Biblioteki publiczne są miejscem spotkań różnych grup mieszkańców. I to tutaj często ogniskuje się życie lokalnej społeczności. Przy bibliotekach spotykają się miejscowe **zespoły wokalne i instrumentalne**, np. przy GBP w Biskupcu – filia w Łąkorzu (zespół wokalny „Byle Babki”), przy BPG Godkowo (zespół „Melodie z Godkowa”), przy BPG z siedzibą w Nowej Wsi Elckiej (zespół śpiewaczy „Zielona Dąbrowa”), przy BPG Płoskinia (zespół wokalny „Honoratki”), przy GBP w Rozogach (zespół ludowy „Dąbrozianie”), przy GBP w Rybnie (zespół wokalny „Niezapominajki” oraz Młodzieżowa Orkiestra Dęta), przy BCliKG Stare Juchy (zespół pieśni i tańca „Palinocka”, chór „Mazury” oraz „Juchowiaczy”), GBP w Komorowie Żuławskim - filia w Nowakowie (lokalny zespół taneczny).

Różne działania bibliotek mogą liczyć na wsparcie przedstawicieli lokalnej społeczności w postaci **wolontariatu**. W 2021 r. wskazywało na to 13 bibliotek. Wolontariusze świadczyli m.in. pomoc w organizacji imprez i innych przedsięwzięć (np. BPG Lidzbark Warmiński z siedzibą w Kraszewie, BP w Miłakowie, MBP w Morągu, GBP w Świątkach, GBP w Świątajnie w pow. oleckim, MBP w Szczytnie), pomagali przy bieżących sprawach dotyczących funkcjonowania biblioteki, np. pomagali przy obsłudze czytelników, porządkowaniu i selekcji księgozbioru oraz udostępniali zbiory (m.in. CKB w Gietrzwałdzie, MBP w Iławie, Biblioteka w Jamielniku, MBP w Reszlu, GBP w Wilczętach). W GBP w Rybnie wolontariusze prowadzili zajęcia teatralne oraz koło modelarskie, z kolei w GBP w Świątkach korzystano z ich pomocy przy dostarczaniu zbiorów do domów w ramach akcji „Książka na telefon”. MBP w Morągu wsparło aż 43 wolontariuszy w ciągu roku. Włączali się oni w pomoc przy organizacji akcji promujących czytelnictwo, np. przy „Nocy Bibliotek”, „Warto wypożyczyć”, „Wakacji w Bibliotece”, imprez miejskich z udziałem biblioteki, jak np. Otwarte Dni Koszar oraz wielu innych działań np. pomocy w organizacji wystaw.

Partycypowanie w życiu i działalności bibliotek przybiera różne formy i poziomy sformalizowania: nierzadko sympatycy danej placówki tworzą **stowarzyszenia**. Tak jest np. w Olsztynie, gdzie działa Stowarzyszenie Przyjaciół Miejskiej Biblioteki Publicznej lub Ostródzie, gdzie przy Bibliotece Multimedialnej Powiatu Ostródzkiego „Przystań z Kulturą” powstało Stowarzyszenie Twórców Kultury i Przyjaciół Biblioteki „ARS et LIBER”. Oba stowarzyszenia wspierają działania bibliotek i angażują się w realizację różnych projektów i wydarzeń kulturalnych. Do połowy listopada 2021 r. działało również Towarzystwo Przyjaciół Biblioteki Publicznej w Pasłęku. Jego celem było wspieranie działalności miejscowej biblioteki m.in. poprzez wywieranie wpływu na rozwój czytelnictwa i edukację kulturalną mieszkańców miasta i gminy. Z kolei przy MBP w Olsztynku działa Rada Biblioteczna, która jest organem doradczym i opiniotwórczym zarówno dla dyrektora placówki, jak i jej organizatora. W skład Rady wchodzi reprezentanci obu stron.

Członkowie lokalnej społeczności aktywnie uczestniczący w życiu biblioteki nie zawsze muszą jednak zrzeszać się w oficjalnych strukturach. Często są to grupy nieformalne, tworzone w trakcie bibliotecznych spotkań grup zainteresowań czy klubów czytelniczych. Grupy takie działają m.in. w bibliotekach gminnych w Rybnie, Świątkach i Kraszewie.

W niektórych gminach przestrzenie bibliotek chętnie wykorzystywane są jako miejsca spotkań **Kół Gospodyń Wiejskich**. Dzieje się tak m.in. w GBP w Kowalach Oleckich - filii w Stożnem, MGBP w Korszach - filie w Łankiejmach i Garbnie, BiOKG Kruklanki, GBP w Świątkach, GBP w Lipowcu, GBP w Wilczętach.

Biblioteki publiczne bardzo często współpracują także z **organizacjami pozarządowymi**. W minionym roku na współpracę z różnymi stowarzyszeniami wskazywały m.in. BP w Pasłęku (Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej „Kuźnia Pruska”), GBP w Komorowie Żuławskim – filia w Nowakowie (Stowarzyszenie Miłośników Wsi Nowakowo „Terranova”), MBP Kętrzynie (Stowarzyszeniem Kulturalne „Konik Mazurski”), MGBP w Korszach - filia w Kraskowie (Stowarzyszenie Przyjaciół Kraskowa „Pomost”), GBP w Kurzętniku (Stowarzyszenie „Wspólnie dla Wsi”, Kurzętnik Biega, lokalne Koło Stowarzyszenia Pszczelarzy), MBP w Działdowie (Stowarzyszenie Działdowska Kuźnia Słowa). Szereg bibliotek udostępnia również swoją przestrzeń na spotkania innych grup i organizacji. Dla przykładu w MBP w Bartoszycach spotykają się członkowie Związku Nauczycielstwa Polskiego, w Bibliotece Powiatowej w Ostródzie – przedstawiciele Grupy Literackiej „Między Słowami”, natomiast w MBP w Morągu i MBP w Olsztynie drużyny ZHP (Gromada Zuchowa Odkrywców „Strażnicy Marzeń” w Morągu i Drużyna Harcerek „Galaxis” i „Szkwał” – w filii MBP „Abecadło” w Olsztynie). W pomieszczeniach MPBP w Olecku spotykają się m.in. członkowie Stowarzyszenia Osób Myślących Olecko, natomiast w MBP w Działdowie – przedstawiciele zarządu Osiedla nr 10.

Biblioteki publiczne województwa warmińsko-mazurskiego pomimo trudności związanych z pandemią koronawirusa nie ustawały w działaniach mających na celu włączenie

osób ze szczególnymi potrzebami w swoje aktywności. Część bibliotek poprawiła w tym czasie swoją infrastrukturę, aby dostęp do nich miały również osoby z trudnością poruszania się. W ramach remontów i modernizacji wykonano niezbędne usprawnienia w bibliotece w Rudzienicach – filii GBP w Lasecznie, w GBP w Kowalach Oleckich oraz w CKB w Barczewie. Kompleksowe rozwiązania w zakresie obsługi tej grupy użytkowników zastosowano w nowo oddanej do użytku siedzibie biblioteki w Bystrym – filii GBP w Wilkasach. Do potrzeb osób z niepełnosprawnościami przystosowano tam zarówno pomieszczenia biblioteczne, jak i zewnętrzną przestrzeń ze specjalnie wyznaczonymi miejscami parkingowymi.

MBP w Biskupcu (pow. olsztyński) i MBP w Działdowie kontynuowały swoją działalność na rzecz osób, które mają utrudniony dostęp do siedziby biblioteki, prowadząc **filie publiczno-szpitalne**. Za ich pośrednictwem oferowały wypożyczenia książek i czasopism oraz udostępniały komputery podłączone do Internetu. Jest to bardzo istotne z uwagi na biblioterapeutyczną funkcję literatury. Pacjenci, szczególnie przebywający dłuższy czas w szpitalu, nie tylko nie byli pozbawieni dostępu do szeroko pojętej kultury, lecz także mogli załatwiać bieżące sprawy dzięki stanowiskom komputerowym. W 2021 r. filię szpitalną w Biskupcu odwiedziło 2161 osób, które wypożyczyły 3679 książek, natomiast w Działdowie – 4942 osoby, które skorzystały z 4975 publikacji.

Również podopieczni **domów pomocy społecznej i środowiskowych domów samopomocy** w regionie mogli liczyć na wsparcie bibliotek zarówno w dostępie do posiadanych przez nie zbiorów, jak i organizowanych specjalnych spotkań, zajęć czy szkoleń. Współpracę taką potwierdziły w 2021 r.: MBP w Bisztyнку, BCKG Działdowo w Burkacie, GBP w Wilkasach, BP w Gołdapi, MBP w Iławie, GBP w Iławie-Osadzie, GBP w Kozłowie, GBP w Kowalach Oleckich (siedziba punktu bibliotecznego znajduje się w DPS w Kowalach Oleckich), MOK w Lubawie, BPMiG w Mikołajkach, MGBP w Nidzicy (siedziby filii i punktów bibliotecznych znajdują się w budynkach MOPS z Nidzicy), CBK w Orzyszu, MBP w Pieniężnie (siedziba punktu bibliotecznego znajduje się w ŚDS w Pieniężnie), MPBP w Olecku, MBP w Olsztynie, MGBP w Rucianem-Nidzie, RPEKiT w Rynie, MGOK w Sępopolu (siedziba punktu bibliotecznego znajduje się w DPS w Szczurkowie), BPG w Stawigudzie, GBP w Świętajnie (w pow. szczycieńskim). Niektóre biblioteki swoimi działaniami objęły też Warsztaty Terapii Zajęciowej (m.in. BP w Gołdapi, MOK w Lubawie, BPMiG w Mikołajkach, MPBP w Olecku, CKiBM w Orniecie, RPEKiT w Rynie), świetlice terapeutyczne (np. MGBP w Nidzicy), całodobowe domy opieki (np. GBP w Świętajnie, pow. szczycieński), a także zespoły szkół specjalnych i ośrodki wsparcia młodzieży niepełnosprawnej (m.in. MBP w Braniewie, MBP w Działdowie, Biblioteka Elbląska, BP w Gołdapi, MBP w Iławie, MBP w Morągu, MGPB Nidzica, MPBP w Olecku, MBP w Olsztynie, MBP w Reszlu, MBP w Szczytnie, MGBP w Węgorzewie).

Bibliotekarze współpracowali również z **instytucjami penitencjarnymi**. W Zakładzie Karnym w Dublinach oraz w Areszcie Śledczym w Olsztynie punkty biblioteczne prowadziły

odpowiednio MGBP w Korszach oraz WBP w Olsztynie. Dzięki takiej aktywności osadzeni mieli możliwość uczestnictwa w kulturze, wypożyczania książek, a także wymiany opinii o nich – biorąc udział w spotkaniach Dyskusyjnego Klubu Książki. Spotkania takie prowadziła w minionym roku MBP w Działdowie. Są to działania o niewątpliwym walorze resocjalizacyjnym, przeciwdziałające wykluczeniu kulturowemu i informacyjnemu osadzonych.

Większość bibliotek z regionu dbała również o **osoby starsze, niepełnosprawne, chore**, które nie mogą samodzielnie dotrzeć do biblioteki – pracownicy bibliotek lub wolontariusze czy stażyści dostarczali im zbiory do domu w ramach usługi Książka na telefon, którą w roku sprawozdawczym w swojej ofercie miało około 76% warmińsko-mazurskich placówek, w tym WBP w Olsztynie.

Podobnie jak w latach poprzednich w 2021 roku biblioteki kontynuowały owocną i bardzo zróżnicowaną **współpracę z seniorami**, przeciwdziałając ich informacyjnemu, cyfrowemu i kulturalnemu wykluczeniu. Z uzyskanych informacji wynika, że w roku sprawozdawczym 56 instytucji (około 47%) współpracowało z Uniwersytetami Trzeciego Wieku, klubami seniora lub innymi organizacjami zrzeszającymi osoby starsze. Biblioteki udostępniały także przestrzeń i wyposażenie na ich spotkania. Przykładem może być MPBP w Olecku, w której pomieszczeniach swoją siedzibę mają: Związek Sybiraków, Polski Związek Niewidomych, Związek Kombatantów i Byłych Więźniów Politycznych. Z uprzejmości bibliotek korzystały też lokalne UTW, realizując swoje działania statutowe, kluby seniorów i koła gospodyń wiejskich. W niektórych przypadkach częste kontakty skutkowały wspólnymi przedsięwzięciami, jak np. utworzenie Bibliotecznej Strefy Seniora Remedium w Bibliotece Elbląskiej, kolejne edycje akcji Narodowego Czytania (BPG Ełk z siedzibą w Nowej Wsi Ełckiej, GBP w Markusach, GBP w Miłkach), udział grupy seniorów w organizowaniu imprez bibliotecznych realizowanych przez GBP w Dubeninkach, projekt „Mazurskie okna pamięci” w GBP w Kowalach Oleckich realizowany przez Stowarzyszenie Gołdapski Fundusz Lokalny, „Biblioteka Seniora” w MBP w Szczytnie czy projekt „Apetyt na życie” realizowany przez Bibliotekę w Gwiżdżinach przy współpracy z Fundacją Drogowskazy.

W wielu bibliotekach organizowano również specjalne działania skierowane do tej grupy wiekowej, np. spotkania autorskie i z ciekawymi osobami (GBP w Markusach, MBP w Szczytnie), pokazy prezentacji multimedialnych o tematyce historycznej (Biblioteka Elbląska), warsztaty artystyczne i rękodzielnicze (MBP w Braniewie, MBP w Działdowie, MGBP w Korszach, MGBP w Lidzbarku, GBP w Markusach, MBP w Olsztynku, MBP w Pieniężnie, MBP w Reszlu, BClIKG w Starych Juchach), kluby podróżnika (MBP w Bartoszycach, MBP w Braniewie, MBP w Pieniężnie, WBP w Olsztynie), czy zajęcia edukacyjne z wykorzystaniem gier edukacyjnych i literatury popularnonaukowej (WBP w Olsztynie, BPG Szczytno w Lipowcu, MGBP w Węgorzewie). Niezmiennie ważnym elementem działalności bibliotek w regionie jest też przeciwdziałanie wykluczeniu

cyfrowemu i informacyjnemu osób starszych. Biblioteki oferowały w związku z tym możliwość podnoszenia kompetencji w ramach zorganizowanych zajęć lub kursów komputerowych, a także podczas indywidualnych konsultacji obejmujących naukę korzystania z komputera, przeszukiwania katalogu bibliotecznego, korzystania z poczty elektronicznej i Internetu czy sprzętu specjalistycznego. Niezależnie od sytuacji epidemiologicznej w kraju, która dotknęła wszystkie instytucje życia publicznego w 2021 r. takie działania w mniejszym lub większym zakresie realizowały: MBP w Działdowie, GBP w Wilkasach, BP w Gołdapi, MPB w Iławie, GBP w Kowalach Oleckich, MGBP w Korszach – inicjatywa „Pogotowie cyfrowe”, MOK w Lubawie, MBP w Morągu, MBP w Mrągowie GCK Nowe Miasto Lubawskie w Mszanowie, MBP w Nowym Mieście Lubawskim, MPBP w Olecku, MBP w Olsztynie, WBP w Olsztynie, CKiBM w Ornecie, MGBP w Piszcu, RPEKiT w Rynie – projekt „Bliżej słowa, bliżej kultury”, BP w Suszu, GBP w Świątkach.

Przy konstruowaniu nowej oferty i profilowaniu własnej działalności biblioteki województwa warmińsko-mazurskiego uwzględniają zarówno potrzeby **specjalnych grup użytkowników**, jak i instytucji, które osoby te zrzeszają. Oprócz wymienionych tu domów pomocy społecznej, warsztatów terapii zajęciowej czy szkół specjalnych, w dobrych relacjach z bibliotekami pozostają m.in. koła i oddziały: Polskiego Związku Niewidomych (MGBP w Nidzicy, MBP w Nowym Mieście Lubawskim, MPBP w Olecku, PBP w Ostródzie), Mazowieckiego Oddziału Polskiego Związku Głuchych (BP w Pasłęku), Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów (GBP w Małdytach, MBP w Nowym Mieście Lubawskim, CKiBM w Ornecie, RPEKiT w Rynie), Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną (MBP w Działdowie, MGBP w Nidzicy, GCKB w Samborowie), Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym (MBP Biskupiec), Stowarzyszenia Osób Niestyszających „W mig” (PBP w Ostródzie), Towarzystwa Przyjaciół Dzieci (np. MBP w Morągu). Jeszcze bogatszy zakres współpracy można zaobserwować jedynie w dużych miastach. Pokazuje to przykład MBP w Olsztynie, która poza wymienionymi powyżej instytucjami wykazywała w 2021 r. współpracę z Fundacją Szansa dla Niewidomych, Fundacją POMOC w Komunikowaniu Się czy Federacją Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSA. Z kolei w Bibliotece Elbląskiej wśród wielu różnych instytucji wskazywano na współpracę ze Specjalnymi Ośrodkami Wychowawczymi z Elbląga oraz z Uniwersytetem III Wieku i Osób Niepełnosprawnych.

Wyjściem naprzeciw oczekiwaniom współczesnych czytelników, również tych z dysfunkcjami wzroku czy słuchu, jest rozszerzanie oferty bibliotek o **zbiory elektroniczne** np. w ramach zawiązywanych w regionie konsorcjów Ibuk Libra, Legimi, Empik Go (szerzej na ten temat w punkcie: Usługi sieciowe i interaktywne).

Uzupełniając swoją ofertę, część bibliotek oferowała też użytkownikom możliwość skorzystania z **czytników e-booków**. Taką usługę proponowały w 2021 r. 33 biblioteki publiczne regionu.

WBP w Olsztynie kontynuowała rozbudowywanie księgozbioru o pozycje poświęcone problematyce niepełnosprawności w aspekcie m.in. edukacji, rehabilitacji czy aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, wsparciu społecznemu oraz pracownikom z dysfunkcjami – były one gromadzone zarówno dla nich, jak i dla ich rodzin, opiekunów czy współpracowników. Zbiory uzupełniono o 364 woluminy tematycznie związane z niepełnosprawnością, 825 tytułów audiobooków, 116 płyt CD, 29 tytułów filmów na DVD z audiodeskrypcją, 66 filmów dla niesłyszących. Ponadto uzupełniono zbiory o 5 tytułów czasopism przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych lub ich opiekunów i terapeutów: „Bardziej Kochani”, „Hospicjum”, „Niepełnosprawność”, „Nowe Nasze Sprawy”, „Razem z Tobą”. WBP wypożyczała swoje zbiory (zestawy książki mówionej, audiobooki, płyty CD z muzyką i filmy) do 6 punktów bibliotecznych zorganizowanych przede wszystkim w bibliotekach w województwie warmińsko-mazurskim.

Biblioteki w roku sprawozdawczym systematycznie wzbogacały swoją ofertę dla czytelników o audiobooki i książki z dużym drukiem – wprowadzając nowy rodzaj zbiorów lub rozbudowując istniejące już kolekcje. Na koniec 2021 r. stan książek z dużym drukiem w bibliotekach publicznych województwa wyniósł 7 970 (+1218), audiobooków natomiast – 51 976 (+4 171).

Stacjonarną pomoc użytkownikom z niepełnosprawnościami oferowano w CKB w Barczewie, MBP w Ełku, BP w Gołdapi, BP w Miłakowie, MBP w Nowym Mieście Lubawskim, BCliKG Stare Juchy, MBP w Olsztynie, WBP w Olsztynie oraz MBP w Ostródzie. W 2021 roku CKB w Barczewie wyposażono w kabinę tyflogiczną z oprogramowaniem lektorskim oraz lupę Zoom Max dla osób niedowidzących, natomiast do BP w Gołdapi oraz do MBP w Ostródzie zakupiono pętle indukcyjne, dzięki którym poprawiono jakość usług dla osób niedosłyszących. Istotne rozwiązania dla osób niepełnosprawnych posiada BCliKG Stare Juchy, gdzie zainstalowano specjalną platformę ułatwiającą dostęp do biblioteki osobom poruszającym się na wózkach. Podobną platformę posiada MBP w Ełku, a w CKB w Barczewie zainstalowano windę, aby osoby na wózkach mogły dostać się do biblioteki. Oprócz tego placówki w Starych Juchach, Ełku, Miłakowie, Nowym Mieście Lubawskim, Olsztynie i Ostródzie mają do dyspozycji osoby ze specjalnymi potrzebami oddzielny komputer z klawiaturą i myszką ze specjalną podkładką. W BP w Miłakowie i w MBP w Ostródzie zainstalowano na stanowiskach komputerowych oprogramowanie iZoom wraz ze specjalną klawiaturą, ułatwiające korzystanie z komputera osobom niedowidzącym. Natomiast w WBP w Olsztynie na dwóch komputerach zainstalowano program czytający NVDA ułatwiający osobom niewidomym i niedowidzącym dostęp do tekstów. Ponadto w WBP w Olsztynie realizowano usługi skanowania i konwertowania tekstów drukowanych dla niewidomych oraz przegrywania audiobooków i muzyki. Udzielano też pomocy osobom niewidomym i niedowidzącym w obsłudze sprzętu Clear Reader+ oraz programów komputerowych: powiększającego i udźwiękawiającego Magic i JAVS, a także sprzętu odtwarzającego

nagrania. Podobne rozwiązania oferują bibliotekarze MBP w Olsztynie, gdzie oprócz czytnika Clear Reader+ oraz programów Magic i JAVS, znajdują się także dwie lupy elektroniczne Ruby XL HD. Obie placówki posiadają w swych zbiorach książki pisane alfabetem Braille'a.

W celu wzbogacenia i uatrakcyjnienia własnej oferty w WBP w Olsztynie zorganizowano m.in. we współpracy z Fundacją Szansa dla Niewidomych, Warmińsko-Mazurskim Sejmikiem Osób Niepełnosprawnych i Warmińsko-Mazurskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku w Olsztynie pakiety upominkowe dla seniorów „Kartka dla Seniora” oraz 4 seanse filmowe z audiodeskrypcją; wystawę prac plastycznych E. Wojtkiewicz – niewidomej artystki z Elbląga, cykliczne zajęcia dla seniorów „Rozciąganie mózgu, czyli pamięć doskonała”.

W bibliotekach województwa osoby z dysfunkcją wzroku miały też możliwość skorzystania z dodatkowego dostępu do zbiorów dzięki projektowi „Wypożyczalnia odtwarzaczy cyfrowej książki mówionej dla osób niewidomych i słabowidzących”, realizowanemu przez poszczególne placówki we współpracy ze Stowarzyszeniem Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Larix”. Za pośrednictwem bibliotek Stowarzyszenie udostępniło urządzenie Czytak Plus wraz z pakietem cyfrowych książek na płytach DVD. Usługę taką oferowano w 20 bibliotekach, m.in.: MBP w Biskupcu, MBP w Braniewie, MGBP w Dobrym Mieście, BP w Gołdapi, MBP w Kętrzynie, MBP w Lidzbarku Warmińskim, MGBP w Nidzicy, MBP w Nowym Mieście Lubawskim, BPMiG w Tolkmicku, GBP w Świątkach, MGBP w Zalewie.

Osoby z niepełnosprawnościami wzroku mogły też liczyć na pomoc w dostępie do informacji o ofercie bibliotek i ich działalności za pośrednictwem stron internetowych. Obecnie większość placówek posiadających własne strony internetowe oferują takie funkcjonalności jak możliwość wyboru większej czcionki, udźwiękowanie strony czy zwiększenie kontrastu.

POZYSKIWANIE ŚRODKÓW POZABUDŻETOWYCH

Biblioteki publiczne województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2021 zrealizowały łącznie 442 (+281) projekty finansowane ze źródeł pozabudżetowych. Do wzrostu liczby projektów w analizowanym okresie przyczyniło się zarówno doświadczenie pracowników bibliotek, jak i fakt, że pod wpływem pandemii grantodawcy umożliwili realizowanie projektów złożonych z działań wirtualnych. Tylko dwie biblioteki w województwie warmińsko-mazurskim nie realizowały żadnego projektu (BPG Płoskinia i GBP w Wieliczkach) (1,7%).

W roku sprawozdawczym wszystkie biblioteki z województwa uzyskały możliwość skorzystania z dotacji na Zakup nowości wydawniczych w ramach Programu Biblioteki Narodowej „Zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych Priorytetu 1. Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025”. Z tej możliwości nie skorzystało 5 bibliotek (GBP w Jonkowie, MOK w Lubawie, BPG Płoskinia, GBP w Wieliczkach, GBP w Wilczętach). Dotację przyznano 114 bibliotekom na łączną kwotę 1 034 858 zł (+ 41 689 zł).

Oprócz tego w 2021 roku 112 (+30) bibliotek publicznych w regionie realizowało działania finansowane ze źródeł pozabudżetowych (94%). Wśród nich znalazły się 2 biblioteki powiatowe, 61 (+18) gminnych, 32 (+9) miejsko-gminnych, 16 (+1) miejskich oraz Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie.

Grantodawcy przekazywali na realizację powyższych zadań środki budżetowe albo wsparcie rzeczowe bezpośrednio do bibliotek realizujących konkretne zadanie, bądź (jak w przypadku DKK) środki i materiały promocyjne przekazywano do biblioteki, która koordynowała w danym projekcie zadania innych placówek.

W tym czasie 7 bibliotek realizowało tylko jeden projekt finansowany ze środków pozabudżetowych (4 – Zakup nowości wydawniczych, 2 uczestniczyły w projekcie „Mała książka – Wielki człowiek”, jedna w projekcie „Sieć na kulturę w podregionie elbląskim”). Pozostałe 108 bibliotek realizowało bądź współrealizowało też inne zadania: „Dyskusyjne Kluby Książki” (87 bibliotek), „Mała książka – Wielki człowiek” (89 bibliotek), „Sieć na kulturę” (14 bibliotek) oraz projekty według indywidualnych pomysłów.

Tak jak w latach poprzednich, biblioteki realizowały zadania związane zarówno z nowymi inwestycjami, jak i kontynuacją prac budowlanych. W 2021 roku finansowano je m.in. w ramach Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 „Infrastruktura bibliotek 2021-2025”. Były to:

- GBP w Barcianach (projekt: „Modernizacja, wyposażenie i rozwój Biblioteki Publicznej w Barcianach”, polegający na adaptacji pomieszczeń Gminnego Ośrodka Kultury na czytelnię);
- MBP w Bartoszycach (projekt: „Remont i modernizacja wraz z wyposażeniem Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bartoszycach”, polegający na oddaniu do użytku kompleksowo zmodernizowanego budynku biblioteki głównej przy ul. Bema 23, dzięki czemu w jednym budynku zlokalizowano wszystkie wypożyczalnie i działy funkcjonujące w MBP).

Z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 realizowano projekt: „Modernizacja wraz z wyposażeniem Gminnej Biblioteki Publicznej w Rudzienicach i stworzenie centrum informacji kulturalno-turystycznej jako miejsca integracji społecznej”.

Biblioteka Elbląska pozyskała środki z Programu MKiDN 2021 Infrastruktura kultury na realizację projektu Biblioteka Twórczego Człowieka - „Warsztaty kultury”. Projekt objął zakup wyposażenia do Filii nr 4 Biblioteki Elbląskiej. Dzięki temu osiedlowa biblioteka przekształcona została w nowoczesne lokalne centrum kulturalne, służące swoim odbiorcom nie tylko bibliotecznym księgozbiorem, ale też przestrzenią do zajęć kreatywnych, niewielką salą konferencyjną, pokojem do pracy z wykorzystaniem nowych technologii oraz przystosowanym do potrzeb zarówno pracowników, jak i odbiorców zapleczem socjalno-sanitarnym (także tych ze szczególnymi potrzebami).

Gmina Giżycko otrzymała środki na budowę budynku w ramach programu Interreg Polska – Litwa. Budynek wraz z wyposażeniem przekazała w użytkowanie Gminnej Bibliotece Publicznej w Wilkasach, budynek jest w połowie użytkowany przez bibliotekę, w połowie przez Świetlicę Wiejską. Filia Biblioteki w Bystrym przeniosła się z piwnicy szkoły podstawowej do nowoczesnego, jasnego i bardzo funkcjonalnie i nowocześnie wyposażonego budynku, dostosowanego w pełni do potrzeb mieszkańców gminy, również niepełnosprawnych.

MBP w Olsztynie pozyskała środki w ramach Olsztyńskiego Budżetu Obywatelskiego na projekt „Nowoczesna Biblioteka nad Jeziorem”. Projekt obejmował zwiększenie i uatrakcyjnienie księgozbioru, organizowanie aktywności promujących czytelnictwo i samą bibliotekę jako miejsce otwarte dla obywateli.

W 2021 r. środki z Budżetu Obywatelskiego pozyskała również Biblioteka Elbląska. Dzięki temu zakupiono książkomat, który znalazł swoją lokalizację przy Filii nr 7. W tym samym roku finalizowano również projekt inwestycyjny w ramach Budżetu Obywatelskiego z 2020 r. „Modernizacja i rozwój przestrzeni bibliotecznej filii nr 4 Biblioteki Elbląskiej ul. Ogólna 59/1”. Zakończenie prac remontowych zaplanowano na pierwszy kwartał 2022 r. przy wsparciu finansowym Samorządu Miasta Elbląga.

Dodatkowo innych 12 bibliotek w regionie pozyskało środki z programu Instytutu Książki „Kraszewski. Komputery dla bibliotek 2021” na zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania. Były to biblioteki w Budrach, Działdowie, Fromborku, Gołdapi, Jezioranach, Kalinowie, Kurzętniku, Orniecie, Pastęku, Pieniężnie, Srokowie i Starych Juchach.

W roku sprawozdawczym biblioteki realizowały projekty związane m.in. z organizacją czasu wolnego dzieci i młodzieży, rozwijaniem pasji użytkowników bibliotek, promocją literatury i czytelnictwa oraz działaniami integracyjnymi na rzecz społeczności lokalnych w różnych kategoriach wiekowych. Organizowano również szkolenia dla bibliotekarzy i kadry zarządzającej bibliotek. Wśród grantodawców poszczególnych projektów znajdowały się:

◆ Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

- Biblioteka Elbląska realizowała cztery projekty: „Książka dobrych myśli - KsiążkoTerapia” oraz „Naturalnie z książką” (w ramach programu „Partnerstwo dla książki”), Biblioteka Twórczego Człowieka - „Warsztaty kultury” (w ramach programu „Infrastruktura kultury”) oraz „Świat natury w wyobraźni dawnych elblążan. Wystawa historyczno-przyrodnicza” (w ramach programu „Patriotyzm jutra”).
- Z programu „**Partnerstwo dla książki**” biblioteki w naszym województwie zrealizowały 9 projektów. Dwa z nich wykonała wspomniana wyżej Biblioteka Elbląska, po jednym: MBP w Braniewie (projekt „Nasza pasjonująca historia”); MBP w Działdowie (projekt „Nie(Zwykła) Biblioteka”); GBP w Komorowie Żuławskim – gmina wiejska Elbląg (projekt „Biblioteka - tu się dzieje!”); Ośrodek Kultury w Miłkach (projekt „Narodowe Czytanie - Miłki 2021”); MBP w Ostródzie (projekt „Z piłką między wersami - Wielki sport w małej bibliotece II edycja”); Biblioteka Publiczna działająca w strukturach Regionalnego Parku Edukacji, Kultury i Turystyki w Rynie (projekt „Bliżej słowa, bliżej kultury”); MBP w Szczytnie (projekt złożony z działań w formie on-line, które były kierowane do wszystkich użytkowników portalu społecznościowego Facebook reprezentujących różne środowiska oraz grupy wiekowe).
- 4 biblioteki otrzymały dofinansowanie z programu **BLISKO** na dwuletnie działania realizowane w partnerstwach, będące odpowiedzią na potrzeby kulturalne i czytelnicze mieszkańców i podnoszące kompetencje pracowników bibliotek: MBP w Działdowie pozyskała środki na dwuletni projekt „Biblioteka na twoją miarę”; Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Olecku działająca w strukturze Regionalnego Ośrodka Kultury „Mazury Garbate” na „Sztukę czytania czyli Olecką Listę Bestsellerów”, Centrum Kultury i Biblioteka Miejska w Ornece ma projekt „Bractwo Książ”, MBP w Iławie na wsparcie projektu „Dialog w działaniu”.

◆ Samorządy województwa warmińsko-mazurskiego (dotacje celowe na realizację projektów):

- - WBP w Olsztynie we współpracy z Warmińsko-Mazurskim Stowarzyszeniem „Areszt Sztuki” realizowała projekt „VariArt – redagowanie i wydawanie regionalnego periodyku kulturalnego”;
- Biblioteka Elbląska zrealizowała kolejny „Cykl spotkań autorskich promujących czytelnictwo i literaturę #CzytELnia”;
- MBP w Olsztynie zrealizowała dwa projekty dofinansowane przez samorząd województwa warmińsko-mazurskiego, jeden z nich – „Atlantyda Północy”, przy współpracy z samorządem miasta Olsztyn oraz drugi - „Uroczysko” przy wsparciu Stowarzyszenia Przyjaciół Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie;
- Sołectwo w Kosewie przeznaczyło środki na wsparcie Teatru przy stoliku „Odchodzić”, który organizowała Biblioteka Publiczna Gminy Mrągowo;

- GBP w Kalinowie współrealizowała projekt „Czytanie inspiruje” dofinansowany ze środków gminy Kalinowo. Partnerem i wnioskodawcą projektu było Stowarzyszenie „Mazurskie Krajobrazy Kultury”;
  - Samorząd Miasta Mrągowo dofinansował projekty swojej Biblioteki Miejskiej: spektakl profilaktyczno-wychowawczy „Uwierz w siebie”, konkurs plastyczny „Pokręcony świat – Inny świat” oraz warsztaty fotograficzne dla młodzieży „Coolturalnie przez Mrągowo”;
  - GBP w Pozezdrzu otrzymała wsparcie gminy na pierwszą edycję konkursu „Najpiękniejszy ogród w Gminie Pozezdrze”;
  - GBP w Wielbarku pozyskała środki samorządowe na konkurs plastyczny „Wybieram marzenia - nie uzależnienia” dla dzieci i młodzieży z terenu gminy;
  - Biblioteka Publiczna w Gołdapi przygotowując się do realizacji swoich projektów wystarała się o honorowe patronaty Burmistrza Gołdapi i Starosty Gołdapskiego połączone ze wsparciem finansowym. Pozwoliło to zrealizować cztery projekty: akcję w ramach Narodowego Czytania, konkurs recytatorski „Moje, twoje, nasze”, działania w ramach kampanii „Cała Polska czyta dzieciom” i warsztat „Chcemy żyć zdrowo i wesoło”.
- ◆ **stowarzyszenia i fundacje:**
- 2 biblioteki z regionu skorzystały ze środków programu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności i Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży „Równać Szanse”: GBP w Jedwabnie oraz GBP w Pozezdrzu;
  - Grant ze środków Fundacji dla Dzieci i Młodzieży „KÓŁKO GRANIASTE” pozwolił GBP w Lipowcu (gmina wiejska Szczytno) na organizację zajęć zimowych i letnich oraz warsztatów kreatywnych. GBP w Rozogach otrzymała z tej Fundacji środki na zorganizowanie działań dla dzieci i młodzieży w projekcie „Jestem z Tobą”;
  - Fundacja BGK wsparła projekt Biblioteki Publicznej w Gołdapi „Świat Ajnów. Od Bronisława Piłsudskiego do Shigieru Kayano” w ramach programu Dzieci Kapitana Nemo Edycja II 2021;
  - Polana Kultury – Centrum Biblioteczno-Kulturalne w Orzyszu brała udział w projekcie „Siedzimy w tym po uszy” w ramach Konkursu Grantowego Działaj Lokalnie. Wnioskodawcą projektu było Stowarzyszenie „Szansa na...”. W tym samym partnerstwie Biblioteki ze Stowarzyszeniem w projekcie „Podaj dalej! Czyli rozkwit bookcrossingu w Orzyszu” ze środków programu Działaj Lokalnie 2021 powstały dwie budki bookcrossingowe;
  - „Integracja sołectka - czyli poznajemy historię i nakreślamy nowy wizerunek sołectwu Mieduniszki” to projekt GBP w Baniach Mazurskich dofinansowany w ramach Programu „Działaj Lokalnie” Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, Stowarzyszenia Gołdapski Fundusz Lokalny realizowanego przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce i Stowarzyszenie Gołdapski Fundusz Lokalny. W Mieduniszkach zorganizowano warsztaty malarskie (stworzono mural), konkurs dla mieszkańców „Moja miejscowość Moim miejscem na ziemi”, festyn rodzinny

przy Świetlicy Wiejskiej w Mieduniszkach Małych, zagospodarowano zielen przy świetlicy, zorganizowano letnie kino plenerowe dla mieszkańców i prowadzono działania międzypokoleniowe w świetlicy wiejskiej integrujące społeczność lokalną. Stworzono wystawę „Ku pamięci historii naszych miejscowości”;

- Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności w ramach programu Działaj lokalnie dofinansowała także projekt MBP w ławie pt. „Sztuka na poMOC. Kaligrafia i arteterapia dla dzieci” w wieku 9-10 lat.

Inne fundacje oraz stowarzyszenia, z którymi współpracowały biblioteki to m.in.: Fundacja Wspierania Zrównoważonego Rozwoju, Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, TechSoup Europa, Fundacja Wspierania Przedsiębiorczości Regionalnej w Gołdapi, Fundacja BGK, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Fundacja Civis Polonus, Stowarzyszenie „Mazurskie Krajobrazy Kultury”, Nidzicki Fundusz Lokalny, Goethe-Institut w Warszawie, Bank Spółdzielczy w Węgorzewie Oddział w Pozezdrzu, Ośrodek KARTA z Warszawy.

W bibliotekach prowadzono również działania, które nie wymagały pozyskiwania środków pozabudżetowych, jednak dzięki nim poszerzano zakres usług. Takimi projektami i przedsięwzięciami były m.in. Dyskusyjne Kluby Książki (122 kluby działające w 87 bibliotekach), projekty „Mała książka – wielki człowiek” (w 89 bibliotekach) czy „Sieć na kulturę” (w 14 bibliotekach). Placówki uczestniczące w powyższych projektach wskazywały na wzrost zainteresowania mieszkańców ofertą biblioteki. Wsparcie w formie rzeczowej albo merytorycznej i organizacyjnej otrzymywały też biblioteki od podmiotów, które w innych przypadkach wspierały projekty biblioteczne finansowo, np. od samorządów gminnych i powiatowych albo dużych organizacji pozarządowych.

W roku sprawozdawczym wiele bibliotek podjęło się poszukiwania środków pozabudżetowych również w formie sponsoringu i darowizn od firm, osób prywatnych lub innych instytucji publicznych. Takimi placówkami były np. MBP w Biskupcu, MGBP w Korszach, MBP w Morągu, MBP w Olsztynie, GBP w Pozezdrzu. Dzięki pozyskanym funduszom biblioteki mogły przeznaczyć środki m.in. na organizację zajęć dla dzieci, młodzieży i seniorów czy zakup dodatkowych zbiorów albo artykułów spożywczych przydatnych podczas organizowanych spotkań. Wśród sponsorów placówki wymieniały takie firmy jak: EGGER Polska, Indykpol S.A., Korsze Wind Farm oraz innych darczyńców z teren poszczególnych gmin.

OCENA DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WARMII i MAZUR

za rok
2021

opracowanie:

Dział Analiz i Współpracy z Regionem WBP w Olsztynie

**Wojewódzka Biblioteka Publiczna
Olsztyn 2022**